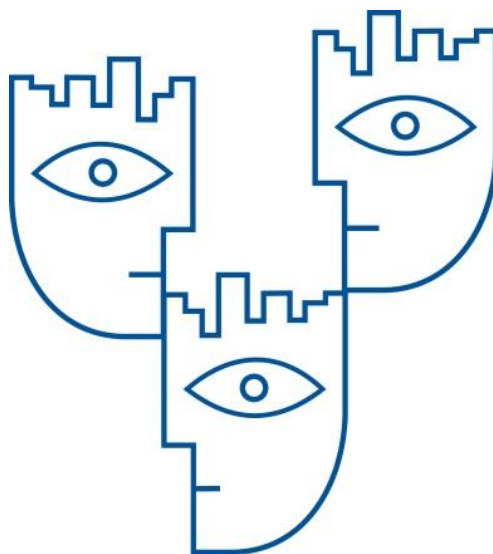

Sortland Kommune
Oppvekst

KOMMUNEDELPLAN FOR KVALITET I SKOLEN 2015 - 2019

Vi skal videre

- **Sortland Kommune har laget en plan for økt kvalitet i grunnskolen**
- **Planen har tydelige mål, strategier og handlinger**
- **Du som elev, foresatt, eller innbygger, skal merke positive endringer**
- **Våre ledere og ansatte skal ha den beste kompetansen**

Innhold

Forord.....	4
Innledning	8
Modell for satsningsområdene	10
1. Elevens læringsmiljø	12
1.1 Visjon for Sortlandsskolen	12
1.2 Kjennetegn.....	15
1.3 Forskning	16
1.4 Status.....	19
1.5 Mål	22
2. Opplæring tilpasset den enkelte elev	28
2.1 Visjon for Sortlandsskolen	28
2.2 Kjennetegn.....	29
2.3 Forskning	30
2.4 Status.....	32
2.5 Mål	37
3. Digital kompetanse	44
3.1 Visjon for Sortlandsskolen	44
3.2 Kjennetegn.....	46
3.3 Forskning	47
3.4 Status.....	48
3.5 Mål	49
4. Skole-hjem samarbeid.....	52
4.1 Visjon for Sortlandsskolen	55
4.2 Kjennetegn.....	56
4.3 Forskning	57
4.4 Status.....	58
4.5 Mål	58
5. Kvalitetssikrings- og kvalitetsoppfølgingssystem	61
5.1 Visjon for Sortlandsskolen	58
5.2 Kjennetegn.....	63
5.3 Forskning	65
5.4 Status.....	67
5.5. Mål	69

Vedlegg: Tiltak for kvalitet i skolen 2015-2019

Sortlandsskolen

Sigerfjord skole

Maurnes skole

Holmstad
skole

Sortland
barneskole

Lamarka skole

Voksenopplæringa

Sortland
ungdomsskole

Strand skole

Holand skole

Forord

Planen har vært på høring og vi har fått innspill fra mange, noe som har vært viktig og avgjørende for å kunne utvikle en gjennomtenkt og kvalitetsmessig god plan.

Høringsuttalelsene har fått konsekvenser på ulike områder. Det har gjort at vi har tilført konkrete forslag og gjort konkrete endringer. Det har også gjort at ulike tema og områder er blitt ytterligere belyst og klargjort. Planen har fått en sterkere struktur og forsøker å ivareta helheten i oppvekstsektoren fra arbeidet i klasserommet som handler om elevenes opplæring, læringsmiljø og læringsresultat, foreldrenes medvirkning og deltakelse, digital kompetanse som satsningsområde og arbeid med å kvalitetssikre skoleorganisasjonen som helhet.

Skal man utvikle et levende og aktuelt styringsdokument er det viktig at alle grupper som er opptatt av og er berørt av skoleutvikling gir sin mening inn i dialogen. Vi ser at arbeidet i forkant av planen ikke har ivaretatt dette på en god nok måte. Dette vil vi ta med oss i videre arbeid og legge bedre til rette for dialog i fremtiden.

I brev fra Utdanningsdirektoratet, datert 05.02.14 som varsler felles nasjonalt tilsyn i perioden 2014-2017 viser det til følgende tema:

- Skolens arbeid med elevenes opplæring i fag
- Skolebasert vurdering
- Forvaltningskompetanse

Planens oppbygging og satsningsområder vil sørge for at Sortland kommune ivaretar kravene i opplæringsloven og fokusområdene i det varslede tilsynet.

Det er kommunene som skoleeier som er ansvarlig for at kravene i opplæringsloven etterleves og skal ha et forsvarlig system for å sikre dette, jf. Opplæringslovens § 13-10. Skoleeier har også ansvar for å rette opp eventuelle lovbrudd som avdekkes.

Opplæringsloven skal sikre at alle elever får et likeverdig opplæringstilbud av høy kvalitet. Som vi ser av temaene for tilsynet tar de for seg områder i opplæringsloven som er særlig viktige for elevenes utbytte av opplæringen i fag.

Hva som oppleves som kvalitet i skolen vil påvirkes av om man er tilsynsmyndighet, skoleeier, skoleleder, lærer, elev, foresatt, samarbeidspartner til skolen, politiker eller del av samfunnet for øvrig. Som ISO-9000 standard er kvalitet definert slik:

«Helheten av egenskaper en enhet har og som vedrører dens evne til å tilfredsstille uttalte og underforståtte behov.»

Skolen blir oppfattet som en helhet, men har en rekke gjensidig enkelt tema relatert til både det daglige og det langsiktige arbeidet som må ivaretas. Kvalitet kan vurderes på ulike nivå i

skolens arbeid og det vil finnes ulik kvalitet innenfor de ulike tema helt ned på detaljnivå.

I arbeidet med mennesker, både barn, unge og voksne må skolen kunne forstå og ivareta både uttalte og underforståtte behov. Kvalitetsvurderingen knytter seg også til i hvor stor grad skolen lykkes med dette i de mange ulike situasjoner som skolehverdagen byr på.

Skoleeier har ansvar for å utvikle og sikre helheten av kvalitet i skolen. For å oppnå en best mulig gjennomgående kvalitet i de ulike skolene og klasserommene er det nødvendig med felles arbeid på mange ulike nivå i Sortlandsskolen.

Vi i Sortlandsskolen - skal fremstå med en kollektiv samarbeidsorientert kultur.

For å beskrive hvordan vi ønsker at Sortlandsskolen skal fremstå viser vi til egenskaper som Vi-skolen karakteriseres av. I følge utdanningsdirektoratet (2013) bør alle skoler framstå som profesjonelle læringsfelleskap der både skoleledelse, lærere og andre ansatte utvikler seg ut fra felles mål, og til det beste for elevene.

Skolens fokus skal være å gi elevene størst mulig læringsutbytte ut fra den enkeltes forutsetning. Skolens kultur er avgjørende for hvordan vi som helhet kan utvikle en praksis som arbeider for at elevene skal ha et godt skolemiljø og et best mulig læringsutbytte.

Kommunedelplan for kvalitet i skolen er et gjennomarbeidet redskap for å legge til rette for utviklingen av en samarbeidsorientert kultur i skolen som vi kan beskrive som en Vi -skole

Hva kjennetegner en VI- skole?

- Vi skal gjøre hverandre gode!
- Jobbe mot felles mål
- Lære av hverandre – tenke nytt
- Positiv faglig og personlig utvikling
- Støttende felleskap gir trygghet i roller og utførelse av arbeidet
- Levende refleksjon over sitt eget og skolens felles arbeid
- I Vi- skolen er det fokus på at lærerne skal ha en faglig utvikling ved å bruke hverandre som ressurser.
- Felles grunnholdninger og verdier som gjenspeiler seg overfor elevene og i klasseromsledelsen.
- Lærere har like reaksjonsmønstre overfor elever i forhold til regler og ordensreglement.
- Ansatte er lojale i forhold til hva som er bestemt i felleskap på skolen.
- De ansatte fremstår forent i forhold til hvilke normer og adferd som er forventet.

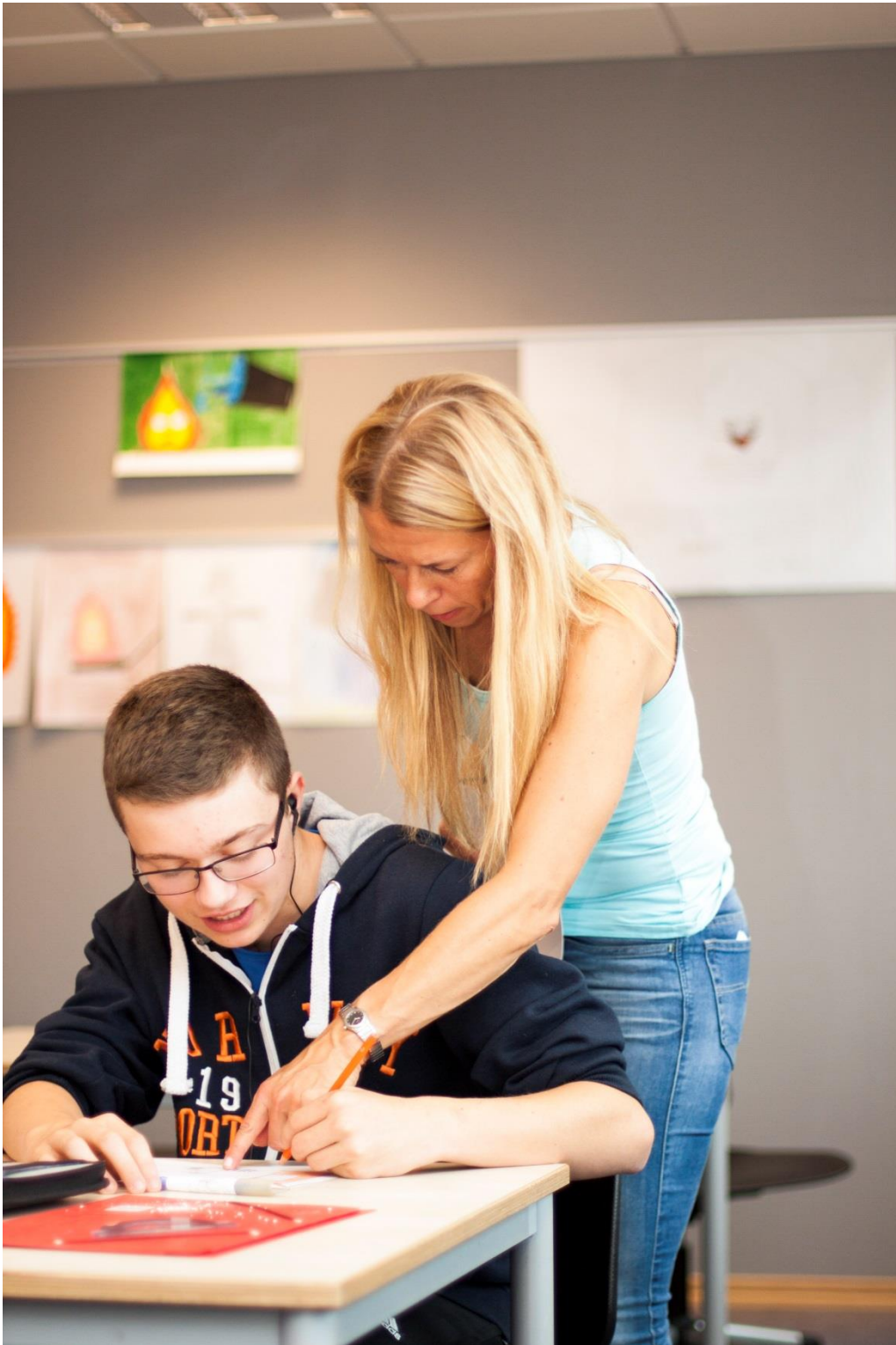

En Vi- skole blir skapt av:

- Tydelig ledelse med klare og tydelige holdninger, meninger og forventninger.
- En ledelse som grunngir sine holdninger og beslutninger på en faglig god måte.
- Sørger for å inkludere ansatte som en viktig del av utviklingsprosesser frem mot en bedre praksis.
- En ledelse som kjenner sine ansatte, deres praksis og samarbeid både i klasserommet og i felleskapet slik at de kan komme med konkrete og gode tilbakemeldinger.
- Praktiserer verdsettende ledelse og har tillit til sine ansatte. Sørger for at de ansatte får bygge videre på det de er gode på.
- De ansatte får tid og rom for samarbeid, formelt og uformelt.

(Kjennetegnene er hentet fra Bacheloroppgave «Vi – skolen, en beskrivelse av en kollektiv skolekultur» skrevet av Kristine Vang student ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, 2014)

«Vi skal videre»

Innledning

«Kvalitet i skolen», en kommunedelplan for en bedre skole

Sortlandsskolen er en viktig aktør for å bidra til at Sortland skal være en god plass å vokse opp. Klarer skolen å legge til rette for at hver elev får oppdaget og brukt sitt potensiale, vil det være med å sikre bedre livskvalitet for den enkelte og vekst for Sortlandsamfunnet.

En overordnet plan skal ivareta og sette fokus på økt kvalitet og en bedre skole. Den skal gi styring og mål for videre utvikling, basert på den virkelighet som vi opplever i våre skoler i dag og hvilken sammenheng vi ser oss selv i i samfunnet og vårt ansvar i forholdt til direktiver og pålegg fra utdanningsdirektoratet og kunnskapsdepartementet.

Kommunedelplanen «Kvalitet i skolen» er et politisks vedtatt dokument som forplikter skoleeier, skoleledere og ansatte i skolen til å sørge for at intensjonene i planene blir etterlevd; det gjelder faglig, pedagogisk og økonomisk.

En kommunedelplan for «kvalitet i skolen» / for skolene er:

- Et grunnlagsdokument for dialog mellom Sortland kommune som skoleeier og de ulike ledd i organisasjonen.
- Et forpliktende styringsdokument for ansatte og ledere i Sortlandsskolen, for oppvekstenheten og skoleeier.
- Et grunnlag for langsiktig planlegging av kompetanseheving og kompetanseutvikling.
- En orientering til politikere og innbyggere i Sortland kommune om skolenes status og satsningsområder.
- Et dokument som sikrer at Sortland kommune ivaretar Nasjonale føringer i forhold til utvikling av kvalitet i skolen.

Et overordnet styringsdokument vil være til hjelp for å ivareta:

- Nasjonale målsettinger
- Kommunale målsettinger
- Skolenes målsettinger

På bakgrunn av kommunedelplanen «kvalitet i skolen» skal hver skole utarbeide sin egen årsplan. Denne skal si noe om virksomheten og innholdet i skolene, samt satsningsområdene:

- Læringsmiljø
- Tilpasset opplæring
- Digital kompetanse
- Skole-hjem samarbeid
- Kvalitetssikring

Litt om skolene

Vi har 8 ulike skoler med ulik størrelse og sammensetning. Vi har også voksenopplæring som har sin spesielle egenart og må blant annet ta hensyn til andre retningslinjer og lovverk. Vi har også en stor del barn med innvandrere og minoritetsspråklig bakgrunn. Disse elevene skal også ivaretas og gis en god grunnskoleutdannelse. Sortlandsskolen har derfor behov både for å samle seg om felles utvikling men samtidig ivareta den verdifulle egenarten som hver gruppe og hver skole representerer.

Ansvarliggjøring

Særegenhetene i de ulike skolene vil komme frem og ivaretas i skolenes årsplaner. Kommunedelplanen «Kvalitet i skolen» og skolens egen årsplan vil gi grunnlag for dialog mellom skoleledere og oppvekstsjef som representant for skoleeier. Det vil også være med gi grunnlag for årlig rapportering fra skoleleder til skoleeier på områdene for utvikling sett opp mot de resultater som kommer frem i blant annet elevundersøkelsen, nasjonale prøver og skolen egen interne vurderingsverktøy.

Når Oppvekstsjef har tilstrekkelig informasjon og kunnskap om status, utvikling og videre mål på de valgte områdene i rapporteringen fra skoleledere, danner dette så grunnlag for årlig rapportering til skoleeier på politiske nivå.

Årlig rapportering vil også gjelde økonomi og budsjett. En del av arbeidet under kapittel 5 om kvalitetssikring vil handle om å utarbeide en mal for rapporteringen som er hensiktsmessig for både skolene og skoleeier.

Det er en forutsetning at alle ledd ansvarlig gjøres i forhold til sin rolle i å skape en best mulig skolehverdag og læringsutbytte for alle elever. Derfor har planene utarbeidet kjennetegn som skal være målbare for både elever, foresatte, lærer og ansatte, skoleledere og skoleeier.

En overordnet plan forutsetter at de ulike skolene arbeider inn satsningsområdene og intensjonene i sine egne planer. Det er på den måten at vi kan få et helhetlig arbeid som trekker linjer fra skoleeiers styring inn i klasserommet og får konsekvenser for elevenes miljø og læring.

Status og skoleutvikling

Det foregår mye god læring i Sortlandsskolen i dag. Mange skoler er kommet langt i arbeidet med områdene som settes i fokus i denne planen. Likevel kan mye bli bedre. Alle ansatte kan gå noen skritt videre i egen utvikling og utøvelse av leder- og lærergjerningen.

Skoleutvikling er et levende arbeidsområde i stadig endring. Det er nødvendig å bruke vår erfaring og kunnskap sammen med nyere forskning på ulike områder innen skolehverdagen. Det kreves at lærere og ledere i skolen er trygge i sin egen forankring samtidig som de evner å vurdere sitt arbeid kritisk. Det er vår kunnskap om hvor vi står i dag som gir oss grunnlag for å sette nye mål.

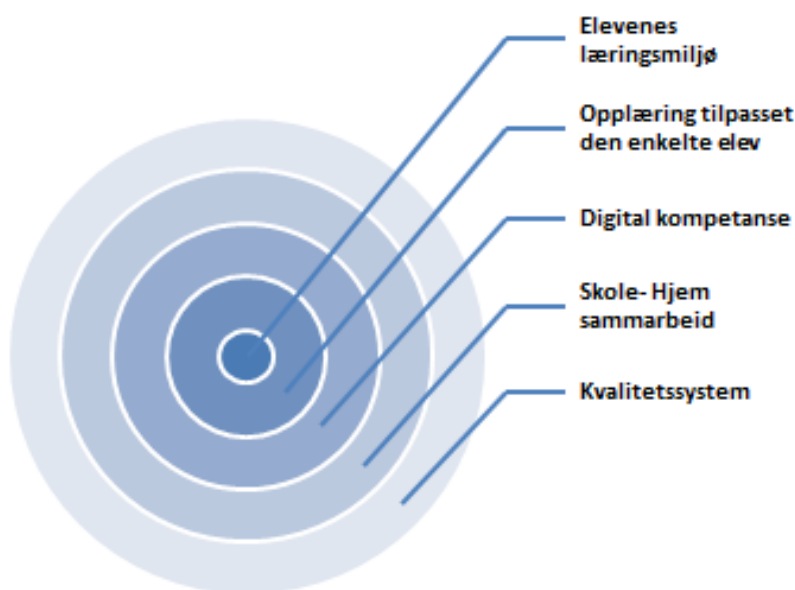
Valg av satsningsområder

Denne planen har en klar struktur og naturlig oppbygging. Gjennom et stort og bredt dypdykk i både forskning og i Sortlandsskolens egen status, er det valgt forslag til tiltak som er rettet mot fem områder.

1. Elevens læringsmiljø.
2. Opplæring tilpasset den enkelte elev.
3. Digital kompetanse.
4. Skole-hjem samarbeid.
5. Kvalitetssystem.

Det har gjennom arbeidet med kommunedelplanen for en bedre skole, blitt naturlig å velge nettopp disse fem områdene. Det er arbeidsgruppas klare oppfatning at gjennom den valgte områdestrukturen, beveger planen seg fra det området som har sterkest påvirkning på den enkelte elev, nettopp elevens læringsmiljø, og deretter gradvis utvidet fram til det systematiske nivået med sikring og oppfølging av kvalitet. For å visualisere dette har vi laget en modell som skal vise hvordan de ulike områdene er avhengig av hverandre.

Figur 1. Modell for satsningsområdene

De fem områdene blir i planen strukturert på samme måte. I starten av hvert av områdene fremheves **en visjon** om hva Sortlandsskolen skal ha som målsetting om å være. Deretter beskrives hvilke **kjennetegn** som skal oppleves når det er kvalitet innenfor det enkelte område. Så blir hvert område drøftet gjennom **forskning** som belyser hva som skal til for å oppnå kvalitet. Deretter er det rettet fokus på hva **statusen** er for Sortlandsskolen på det enkelte område. Dette kan være resultater, praksis eller ståsted på det tidspunktet planen ble utarbeidet.

Det er valgt å henvise til en del forskning i forhold til satsningsområdene. Bruken av dette materiale ikke er ment som en fullstendig refleksjon som ville hatt mer av kritiske synspunkter i seg. Intensjonen med å henvise til den forskning som er valgt er å vise noen linjer og sammenhenger som utleder til de valg som er gjort. Bruk av forskning og kildehenvisning vil derfor i noen grad fremstå som ufullstendig sammenlignet med en forskningsrapport som har særskilte krav å forholde seg til.

Når det gjelder status for Sortlandsskolene har vi valgt å ta med noe av det som vi oppfatter relevant for planen. Planen er ikke ment som en rapport om grunnskolen og har ikke rom for en grundig redegjørelse for status på alle områder som gjelder skolene i Sortland. I den forbindelse vil vi nevne at det er nødvendig å ivareta skolenes rapporteringsplikt til skoleeier gjennom et kvalitets sikringssystem. Dette vil bli nærmere belyst i kapittel 5.

Og til slutt er det valgt **handlinger** som skal sikre at kvaliteten blir realisert. Som tillegg til planen er det lagt ved skjematisk oppsett av handling/tiltak oppsummert. Alle tiltakene er vurdert som gode og relevante i forhold til målet om en god skole med høy kvalitet på ulike områder. Tiltakene i handlingsdelen er kategorisert i to typer. Det er tiltak som må tilleggs-finansieres gjennom politisk behandling og det er tiltak som Sortlandsskolen har kapasitet til å ta innenfor eksisterende budsjett og ramme.

Veien videre

Å ha et ønske om å komme videre skal inspirere oss til å hele tiden vurdere hvordan vi som enkeltpersoner og som skolesamfunn i fellesskap kan søke gode og forskningsbaserte tiltak. Dette for hele tiden å være i bevegelse framover og oppover. Det er nødvendig å ha en gjennomgående vurderingskultur i alle ledd i skoleorganisasjonen for å danne grunnlag for den kontinuerlige utviklingen som vi ønsker i vår skole.

Denne planen skal være et vesentlig bidrag til å sørge for at Sortlandsskolen tar nye og viktige steg i retning av å være en god skole. Gjennom planen skal det vurderes hvilke tiltak som på en målrettet og faglig begrunnet måte bringer enkelteleven og skolesamfunnet framover og oppover, og sørger for at skolen ivaretar kommunens klare ambisjoner og målsettinger for elevens læring og danning.

Det skal opprettes arbeidsgrupper som skal utrede og planlegge handlingstiltakene. Dette innebærer bruk av menneskelige og økonomiske ressurser. Arbeidsgruppene vil være viktig i gjennomføringen av planen for Sortlandsskolen. Det er her de konkrete og praktiske konsekvensene av planen skal utarbeides.

Det legges opp til tiltak som vil påvirke arbeidet for lærere og rektorer. Da er det viktig at skoleeier via sine rektorer er klar på hva som eventuelt ikke skal gjøres. En klar prioritering og god samhandling mellom ledelse og ansatte er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av tiltakene.

Kvalitet i Sortlandsskolen

1. Elevens læringsmiljø

1.1 Visjon for Sortlandsskolen

«Sortlandsskolen skal arbeide kunnskapsbasert, systematisk og langsiktig med elevenes læringsmiljø.. Elevene skal oppleve et trygt læringsmiljø som fremmer deres helse og trivsel samt bidrar til deres faglige og sosiale utvikling. Elevenes rett til medvirkning skal vektlegges.»

For å klargjøre hva som menes med et godt læringsmiljø vil vi ta frem 5 grunnleggende faktorer som utdanningsmyndighetene har fremhevet som avgjørende gjennom satsingen *Bedre læringsmiljø*:

1. Lærerens evne til å lede klasser og undervisningsforløp.
2. Positive relasjoner mellom elev og lærer.
3. Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene.
4. Godt samarbeid mellom skole og hjem.
5. God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen.

I tillegg viser vi til Opplæringslovens § 9a som sier: “*alle elever i grunnskolar og videregående skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring*”.

Kunnskapsdepartementet beskriver det slik: «*Med psykososialt miljø menes her de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette.*»

Alle elever har rett til et godt psykososialt miljø. Det betyr at skolemiljøet skal fremme helsen, trivselen og læringen til elevene. De skal blant annet ikke bli utsatt for krenkende ord og handlinger verken fra medelever eller lærere på skolen eller skolevei. Krenkende ord og handlinger kan for eksempel være mobbing, vold, rasisme og utestenging, eller enkeltstående utsagn om utseende eller funksjonshemninger

Videre vil vi fremheve punkter fra innledningen til læreplanens generelle del som sier; «*opplæringens mål er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre. Den skal gi hver elev kyndighet til å ta hånd om seg selv og sitt liv, og samtidig overskudd og vilje til å stå andre bi.*»

«*Den må venne dem til å se framover og øve evnen til å treffe valg med fornuft. Den må venne dem til å ta ansvar – til å vurdere virkningen for andre av egne handlinger og å bedømme dem med etisk bevissthet.*»

Når det gjelder barn og unges rett til medvirkning sier FN's barnekonvensjon følgende:

- Barn og unge skal si sin mening og bli hørt i saker som angår dem
- Barn og unge skal få og gi informasjon
- Barn og unge skal delta i grupper og organisasjoner
- Barn og unge skal få tro på det de ønsker

Disse rettighetene er inkludert i skolens eget lov- og planverk, og retten til medvirkning i skolen slår fast i Opplæringsloven, prinsipper for opplæringen og Læringsplakaten i Kunnskapsløftet.

1. Lærerens evne til å lede klasser og undervisningsforløp.

Læreren skal lede elevenes læring og utvikling på skolen. Å være en god klasseromsleder krever en sammensatt kompetanse. En god lærer har evne til å skape positive relasjoner til elevene og i elevfelleskapet gjennom følgende:

- Tydelig struktur i undervisningsforløpet
- Tydelig formulerte mål for elevenes læring og læringsmiljø
- Konstruktive og klare tilbakemeldinger til elevene faglig og sosialt
- Bruker tilbakemeldinger fra elever for å justerer undervisningen
- Skaper et inkluderende miljø og et godt læringsfelleskap blant elevene
- Utarbeider regler i samarbeid med elevene og håndhever disse konsekvent
- Bevisstgjør og ansvarliggjør elevene i eget læringsarbeid
- Involverer elevene og gir dem mulighet til medvirkning

Det er gjennom god klasseledelse og lærerens evne til å se sammenheng mellom de ulike rammeverkene og la det få konsekvenser for aktiviteten i klasserommet som gjør at alle intensjonene i gjeldende planer får virkning for læringsmiljøet.

Den enkeltes lederstil og kompetanse påvirker muligheten for positiv sosial læring og opplæring i undervisningen. En lærer må være oppmerksomt tilstede og forstå dynamikken i klasserommet. Å skape en kultur for motivasjon og mestring handler om å legge til rette for læring, helse og trivsel for alle elever.

2. Positive relasjoner mellom elev og lærer.

Det psykososiale miljøet handler også om hvordan elevene opplever læringssituasjonen og sitt forhold til læreren. Lærerens vilje til å bry seg om alle elevene og interesse for den enkelte og hans eller hennes situasjon, samt evne til å være støttende og ha forventninger om utvikling har positivt virkning på elevenes læringsresultat og atferd. Lærerne må kunne lede læringsaktiviteter på en slik måte at eleven opplever mestring.

En støttende lærer viser både emosjonell og faglig støtte. Emosjonell støtte kan være knyttet til elevens sosiale situasjon. Faglig støtte handler om at læreren anerkjenner læring, og at relasjonen er preget av varme og interesse for at elevene skal mestre, og opprettholder motivasjon for læring.

Elevene skal bli tatt på alvor av de voksne og oppleve at deres mening har betydning for utviklingen av deres helhetlige læringsmiljø.

I saker hvor elevers rett til et godt psykososialt miljø og et godt læringsmiljø er under debatt skal punktet i Barnekonvensjonens om at alle barn har rett til å bli hørt og tatt hensyn til tas med i all vurdering og vedtak.

3. Positive relasjoner og kultur for læring blant elevene.

Gode grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning, muntlig fremføring og digitale ferdigheter fremheves som avgjørende for videre læring for alle elever. I tillegg til faglige mål har også skolen også mål om personlig og sosial utvikling. I kunnskapsløftets generelle del understrekes det også at:

«Opplæringen skal gi kyndighet og modenhet til å møte livet praktisk, sosialt og personlig.» samt «skolens arbeidsfellesskap skal utnyttes for å utvikle elevenes sosiale ferdigheter.»

Gundersen og Moynahan (2006) definerer sosiale ferdigheter som:

«Atferd som innebærer mestring av de sosiale krav som stilles i en gitt situasjon og som kan tilpasses i forhold til egne behov og omgivelsene sine reaksjoner.»

Sosial kompetanse kan også defineres slik: (Garbarino 1985)

«et sett ferdigheter, kunnskaper og holdninger som trengs for å mestre ulike sosiale miljøer, som gjør det mulig å etablere relasjoner, og som bidrar til å øke trivsel og fremme utvikling.»

Det er sammenheng mellom høy motivasjon og arbeidsinnsats, trivsel med medelever, fravær av mobbing, ro i klassen, et godt fysisk arbeidsmiljø og elevenes prestasjoner. Det er også viktig at det er en kultur i klasserommet som gjør at det er rom for å spørre om hjelp, at det er greit å si noe feil, at det er greit å være flink og at det er greit å ha utfordringer faglig og sosialt.

Læreren som klasseleder vil med sine valg og handlinger ha sterk innvirkning på utviklingen av de normene og verdiene som skaper læringskulturen i klasserommet. I klassen skapes det sosiale strukturer og mønstre for samhandling. Disse har betydning for elevers konsentrasjon, oppmerksomhet og deltakelse. Lærerens oppgave er å styre dette sosiale systemet på en måte som fremmer læring, helse og trivsel, og som bidrar til at eleven opplever sosial tilhørighet og trygghet.

4. Godt samarbeid mellom skole og hjem

Et godt og tillitsfullt skole-hjem samarbeid er viktig for å ivareta et godt helhetlig læringsmiljø for våre elever. Skolen skal legge vekt på et kontinuerlig arbeid og aktivt samarbeide med elever og foresatte om forebygging og håndtering av brudd på elevenes rett til et godt psykososialt miljø.

Skolen må møte alle foresatte med forventning om at de kan bidra til sine barns opplæring.

Foreldre har ulik skolefaglig kompetanse, men kan uavhengig av dette bidra til å styrke sine barns læring og læringsmiljø. Det er skolens oppgave å knytte sammen perspektivet til lærere, foresatte og eleven i arbeidet for å utvikle elevenes sosiale ferdigheter og læringsmiljø. I samarbeid med foreldre og elever skal skolen sette ord på, og øve frem egenskaper hos elevene som påvirker trivsel og læring på en positiv måte. Dette vil være sentralt i et godt helhetlig læringsmiljø for alle og gi elevene våre en sterkere bevissthet om sitt ansvar, medvirkning og påvirkningskraft på sitt eget og andres miljø på skolen og livet for øvrig. Dette vil bli behandlet utfyllende i kapittel 4 om skole-hjem samarbeid.

5. God ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen.

Skoleeier har det overordnede ansvar for at elevenes psykososiale miljø er ivaretatt, og skal sørge for at skolene har de rutiner og redskaper de trenger for forebygging og kunne iverksette tiltak ved behov.

For å kunne «*arbeide kunnskapsbasert, systematisk og langsiktig med elevenes læringsmiljø*» ser vi at skolen som organisasjon må ha en helhetlig tilnærming til hva som ligger i et godt miljø for våre elever, som innebærer både blikk på læringsmiljøet og det psykososiale miljøet. Et helhetlig arbeid med læringsmiljø er avhengig av at skoleledelsen og de ansatte arbeider sammen og bidrar på hvert sitt arbeids- og ansvarsområde for å sikre en best mulig skolehverdag og læringsutbytte for eleven.

For å skape en kultur for læring blant skolens ansatte må skolens ledelse sørge for kommuniserer tydelige mål og forventninger. Ledelsen må også gjøre løpende vurderinger av skolens praksis og gir tydelige tilbakemeldinger til de ansatte. For å kunne skape et positivt miljø for elevene er skolen avhengig av at det er et positivt samarbeidsklima og gode relasjoner mellom de ansatte, og mellom ansatte og skolens ledelse.

1.2 Kjennetegn

Eleven

- Blir møtt av en skole som har høy kvalitet og sterkt fokus på et godt læringsmiljø, som fremmer elevens fysiske og psykiske helse, trivsel, sosiale og faglige læring og utvikling.
- Møter lærere og voksne i skolen som tar dem på alvor og ivaretar deres rett til medvirkning.
- Har tillit til de voksne i skolemiljøet, føler seg trygge og ber om hjelp når de trenger det.
- Har venner i skolemiljøet og opplever å være en del av et inkluderende og trygt miljø.

Foresatte

- Medvirker til å utvikle skolens læringsmiljø, og deltar aktivt i å støtte skolen i arbeidet med å skape og implementere den 6. ferdigheten, sosiale ferdigheter.

Lærere og andre ansatte

- Er faglig dyktige og vurderer sin egen og skolens praksis på en slik måte at det skaper utvikling og bedre læringsmiljø for alle elever.
- Tilrettelegger for å ivareta elevenes rett til medvirkning.
- Følger lojalt opp Sortlandsskolens satsing på å etablere et forskningsbasert program som skal utvikle sosial kompetanse og forebygge utvikling av uheldig atferd hos barn og unge
- Er dyktige klasseledere, og arbeider systematisk for å styrke elevens trivsel og motivasjon for læring i skolen.
- Arbeider kontinuerlig for å skape gode relasjoner til alle elever. Arbeider kontinuerlig for å legge til rette for at elevene har gode relasjoner til hverandre.

Skoleledere

- Arbeider målrettet med å skape et inkluderende, trygt og robust læringsmiljø.
- Har fokus på høyt læringstrykk og høy grad av trivsel hos elever og lærere.
- Har egne planer med klare mål og rutiner som viser hvordan skolen ivaretar det psykososiale læringsmiljøet og hvordan skolen håndterer brudd på § 9a.
- Har felles ordensreglement og konsekvenser ved brudd på dette.

Skoleeier

- Har overordnet overblikk og sørger for at skolene har de planer og praksis som er nødvendig for å ivareta elevenes psykososiale miljø og læringsmiljø.
- Har oversikt over sitt forvaltningsansvar og ivaretar dette gjennom gode oppfølgingsrutiner og kvalitetssikringssystem.
- Er synlig, engasjert og faglig oppdatert.
- Sørger for å sette i gang og følge opp nødvendig arbeid med å utvikle rutiner og planer for å bedre elevenes helhetlige læringsmiljø.

1.3 Forskning

Forskning viser at et godt og inkluderende læringsmiljø bidrar til både faglig læring og sosial trivsel på skolen. For den enkelte elev er et godt læringsmiljø blant annet å oppleve inkludering i et fellesskap uten mobbing og krenkelser. Et godt læringsmiljø gir elevene grunnlag for både mestring og framgang i opplæringen.

I innledningen til dette kapitlet har vi redegjort for de fem viktigste grunnleggende faktorene i arbeidet med et godt læringsmiljø som er påpekt av Utdanningsmyndighetene i forbindelse med satsingen *Bedre læringsmiljø*.

Forskere ved NTNU har analysert resultatene fra Elevundersøkelsen våren 2011 og foretatt kvalitative kasusstudier ved fire skoler (Wendelborg mfl 2011). Analysen viste at elevenes indre motivasjon har en sterk virkning på elevenes innsats, som igjen har en relativ sterk

effekt på elevenes karakterer. Analysen viser også at en god lærer-elev-relasjon har direkte innvirkning på elevenes indre motivasjon.

Studiene viser at læringsmiljøet består av et samspill mellom flere ulike faktorer, blant annet relasjonen mellom lærer og elev og betydningen av samlende visjoner og mål. Samlet sett viser analysen av Elevundersøkelsen at hvis skolen arbeider med å involvere elever og etablerer en god relasjon mellom lærer og elever, vil det ha betydning for elevenes motivasjon, innsats og karakterer. Lærerne har forskjellig lærerstil og særlig synes den forebyggende, «autoritative» strategien å være effektiv i forhold til å bygge relasjoner til elevene, og til å skape et godt læringsmiljø (Moen 2007, Roland og Galloway 2004). Resultatene fra PISA-undersøkelsen understreker også betydningen av den gode læreren for elevenes læringsutbytte sosialt og skolefaglig (Kjærnsli mfl. 2003).

Trygghet i klasserommet er viktig for å fremme gode læringsprosesser. Hattie (2009) mener elevers frykt for å spørre om hjelp er et hinder for læring. Han oppfordrer lærere til å spørre seg selv om hvor mange av deres elever som er klare for å be om hjelp, si at de ikke skjønner eller be om at noe blir repetert. Dersom ingen elever spør om hjelp når de ikke forstår, vil det ikke være mulig for deg som lærer å justere opplæringen underveis.

Også analysen gjort av TIMSS 2011 (Trends in International Mathematic and Science Study) legger vekt på elevenes læringsmiljø som viktig for elevenes faglige prestasjoner. Kjennetegnet på et godt læringsmiljø, slik rapporten definerer det, er høyt læringstrykk og høy grad av trivsel hos elever og lærere. Elever på skoler med høye forventninger til elevenes prestasjoner presterer bedre enn elever på skoler med mindre vekt på dette.

En undersøkelse fra NIFU (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) har sett på hva som kjennetegner skoler som oppnår gode resultater på nasjonale prøver. Resultatene fra undersøkelsen viser blant annet til at å arbeide med sosial inkludering kan være et viktig element i en strategi for å forbedre elevenes prestasjonsnivå. Elevene presterer best i en undervisningssituasjon som er sterkt styrt av læreren (Opheim mfl 2012).

Sosial kompetanse og sosiale ferdigheter er viktig for barn og unges utvikling av relasjoner både med jevnaldrende og voksne. Et godt sosialt forhold mellom jevnaldrende ser ut til å skape gode forutsetninger for læringsprosesser i klassen (Nordahl 2000b).

Forskning om barns læring og utvikling har gjort oss oppmerksomme på at sosiale ferdigheter læres etter de samme prinsipper som andre ferdighetsområder. Derfor må tiltak for å utvikle sosial kompetanse være en gjennomgående komponent i hele skolens faglige og sosiale virksomhet. Undersøkelser viser at det kan være en klar sammenheng mellom mangel på sosial kompetanse og mobbing, ensomhet og aggresjon. Sosial kompetanse er definert i begrepene sosiale ferdigheter og sosial utførelse. (Gundersen og Moynahan 2006)

En tilnærming til dette er å ta i bruk forskningsbaserte programmer rettet mot skolens evne til

å støtte opp om et systematisk og helhetlig arbeid med det sosiale læringsmiljøet i skolen. Rapporten “Forebyggende innsatser i skolen”(2006) har gjort en vurdering av programmer som direkte eller indirekte er rettet mot sosial kompetanse.

Følgende programmer er vurdert å ha effekt:

Program som er spesifikt knyttet til læring av sosial kompetanse.	Program for styrking av skolens evne til et systematisk og helhetlig arbeid med det sosiale læringsmiljøet
Programmer med dokumentert effekt: ART (Agression Replacement Training) De urolige årene (anbefalt på 1-3 trinn) Du og jeg og vi to (1-4 trinn) Zippy's venner (anbefalt 5-8 år)	Programmer med dokumentert effekt: Respekt Læringsmiljø og Pedagogisk analyse (LP) Olweus' program mot mobbing Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen (PALS) Zero
Programmer med god sannsynlighet for resultat: Det er mitt valg Steg for steg	Programmer med god sannsynlighet for resultat: Kreativ problemløsning i skolen (KREPS) Skolemegling

Sammenhengen mellom lav sosial kompetanse og problematferd og lave skolefaglige ferdigheter bekreftes i en rekke internasjonale og nasjonale studier(Jahnsen 2000, Nordahl 2005, Henricsson og Rydell 2006). Det er viktig å understreke at det er en positiv sammenheng mellom sosial kompetanse og skolefaglige prestasjoner.

Elever som viser tilbaketrukket adferd, står i fare for en uheldig utvikling på en rekke områder, og sosial kompetanse er en beskyttelse mot negativ utvikling (Henricsson og Rydell 2006). En undersøkelse gjort av Sørli i 1998 viste at utagerende adferd ikke var koblet til lav sosial kompetanse på alle områder. Elever som viste utagering og antisosial adferd, viste for eksempel høy grad av rettferdighetsorientering.

Lærernes oppfatning av elevens foreldre har også stor betydning for elevens utvikling. Hvis læreren mener at en elev har dyktige foreldre, tror ofte læreren at barnet blir dyktig. Og det er veldig gunstig for det barnet. Men det er også motsatt. Hvis læreren tror at barnet har foreldre som ikke er dyktige, som ikke følger opp, så får læreren lavere forventninger til barnet. Blir barn møtt med lave forventninger, vil de ofte utvikle seg dårlig. (Nordahl, 2009)

Vi ser at det er mange komponenter i barn og unges liv, som har påvirkning på deres psykiske helse. Mange vanlige elever i ungdomsskolen opplever psykiske belastninger. (NOVA, 2012 2013) For mange er plagene så store at det går ut over deres generelle livskvalitet og motivasjon for læring.(Myklestad, Røysamb, & Tambs, 2012; Mykletun, Knudsen og Mathisen, 2009)

Sosial kompetanse og sosial samhandling er et læringsområde i skolen som stiller krav

til et nært og godt samarbeid med elever og foresatte. De foresatte og skolen har sammen fått i oppgave å utvikle kompetente barn og unge både sosialt og faglig. Sosial kompetanse og sosial samhandling inngår som en sentral del av den oppdragelsen foresatte gir barna sine.

Sosial kompetanse og sosial samhandling er også en sentral del av skolens læreplan, og skolen er en viktig sosial arena for barn og unge. Dermed ligger det godt til rette for at sosial kompetanse og sosial samhandling kan være et felles tema når foresatte og lærere møtes.

1.4 Status

For å vise et bilde på hvordan Sortland kommune skal arbeid med læringsmiljøet velger vi å ta med resultater fra elevundersøkelsen som fremkommer i skoleporten for skoleåret 2013-2014. Når det gjelder Elevundersøkelsen er den lagt på 7. trinn, men en del skoleledere ved fådelte skoler hvor elevmassen er mindre velger å la 5-7 trinn eller 5-10 trinn ta undersøkelsen for å gi et bedre bilde av det som elevene opplever.

Skoleporten – Gjelder 7. trinn, Sortlandskolen

Enhet: Sortland kommune

Grunnskole, Læringsmiljø, Alle eierformer, 7.Trinn, Begge kjønn, 2013-2014

Indikator og nøkkeltall	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
1. Trivsel	4,2	4,2	4,4
2. Støtte fra lærerne	4,3	4,2	4,3
3. Støtte hjemmefra	4,3	4,2	4,3
4. Faglig utfordring	3,9	3,9	3,9
5. Vurdering for læring	3,9	3,8	3,8
6. Læringskultur	3,7	3,6	3,8
7. Mestring	4	4	4
8. Motivasjon	3,9	3,8	3,9
9. Elevdemokrati og medvirkning	3,8	3,6	3,7
10. Felles regler	4,2	4,2	4,3
11. Mobbing på skolen	1,4	1,4	1,3
12. Andel elever som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent)	7,1	7	5,4

I elevundersøkelsen svarer elevene på en rekke spørsmål i forhold til hvordan de har det på skolen. Dette gjelder både det faglige og det sosiale, altså hvordan de oppfatter sitt eget læringsmiljø. Her viser vi skårene på hvert enkelt område som kan fortelle oss noe om hvordan elevene opplever sitt psykososiale miljø og sitt læringsmiljø.

Skalaen er 1-5, hvor høy verdi betyr positivt resultat og lav verdi indikerer mindre godt resultat.

Vi ser at når det gjelder elevenes opplevd støtte fra lærere og fra foresatte ligger vi på nasjonalt nivå, men under nasjonalt nivå når det kommer til elevenes opplevde trivsel.

For å gjøre en videre vurdering av hva som ligger bak skårene kan vi gå ned i tabellen under og se på disse tre emnene. Elevene opplever i større grad enn nasjonalt at lærere har tro på at de kan gjøre det bra og at de bryr seg om dem. Elevene opplever også i større grad at foresatte viser interesse for hva de gjør på skolen og oppmuntrer dem i skolearbeidet enn nasjonalt.

Opplevd trivsel har mange faktorer i seg. Vi ser også at våre elever til tross for de i større grad opplever støtte og interesse fra lærere og foresatte opplever mestring i noen mindre grad enn nasjonalt og har mindre motivasjon til å gå på skolen enn målt på nasjonalt nivå.

Undersøker vi hva elevene sier om demokrati og medvirkning, ser vi at vi skårer likt eller høyer enn nasjonalt nivå, selv om de i noen mindre grad opplever at lærere legger til rette for blant annet elevrådsarbeid.

Når det gjelder regler på skolen er våre elever noe mere usikker på hvilke regler som gjelder, men opplever at lærere praktiserer reglene likt i samme grad som nasjonalt nivå. Vi ser også at elevene i Sortlandsskolen opplever mere mobbing enn på nasjonalt nivå.

1. Trivsel

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Trives du på skolen?	4,2	4,2	4,4

2. Støtte fra lærerne

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	4,3	4,1	4,2
Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	4,5	4,3	4,4
Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	4,3	4,2	4,3
Når jeg har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne	4,4	4,4	4,4
Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære	4,3	4,2	4,3

3. Støtte fra foresatte

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Hjemme viser de interesse for det jeg gjør på skolen	4,3	4,2	4,3
Jeg får god hjelp til leksene mine hjemme	4,2	4,3	4,3
Hjemme oppmuntrer de voksne meg i skolearbeidet	4,3	4,2	4,2

7. Mestring

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Tenk på når du får arbeidsoppgaver på skolen som du skal gjøre på egen hånd. Hvor ofte klarer du oppgavene alene?	3,9	3,9	4
Tenk på når lærerne går gjennom og forklarer nytt stoff på skolen. Hvor ofte forstår du det som lærerne gjennomgår og forklarer?	3,9	3,9	3,9
Får du lekser som du greier å gjøre på egen hånd?	4,1	4,1	4,2

8. Motivasjon

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Er du interessert i å lære på skolen?	4,2	4,2	4,2
Hvor godt liker du skolearbeid?	3,6	3,6	3,7
Jeg gleder meg til å gå på skolen	3,8	3,7	3,9

9. Elevdemokrati og medvirkning

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Er dere elever med på å foreslå hvordan dere skal arbeide med fagene?	3,6	3,2	3,2
Legger lærerne til rette for at dere elever kan delta i elevrådsarbeid og annet arbeid som tillitsvalgt?	3,9	3,8	4
Hører skolen på elevenes forslag?	3,6	3,5	3,6
Er dere elever med på å lage regler for hvordan dere skal ha det i klassen/ gruppa?	4	3,9	3,8

10. Felles regler

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Vet du hvilke regler som gjelder for hvordan dere skal ha det på skolen?	4,4	4,4	4,5
De voksne sørger for at vi følger reglene for hvordan vi skal ha det på skolen	4,4	4,3	4,4
De voksne på denne skolen reagerer på samme måte hvis elevene bryter reglene.	3,9	3,9	3,9

11. Mobbing på skolen

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	1,4	1,4	1,3
Andel elever som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (opplyst i prosent)	7,1	7	5,4

Hva er det i læringsmiljøet som oppleves bedre eller dårligere i Sortlandskolen enn ellers i norske skoler? En tydelig faktor som påvirker trivsel finner vi i spørsmålene som omhandler mobbing.

Vi ser at vi skårer høyere enn nasjonalt nivå når det gjelder elever som opplever mobbing. Vi kan spørre oss om dette kan ha sammenheng med for liten grad av tydelige regler? Selv om resultatene viser samme nivå som nasjonalt på hvordan elevene opplever at lærere håndterer brudd på regler og hvordan de sørger for at elevene følger reglene som er på skolen, sier det ikke noe om kvaliteten på oppfølgingen.

På alle skolene i Sortland er det lokale ordensreglement og dermed ulike konsekvenser ved brudd på disse. Dette mener vi ikke er tilstrekkelig i arbeidet med å sikre et godt læringsmiljø. Sortlandsskolen må framstå som en VI-skole i dette viktige arbeidet. Dette stiller spørsmål om skolen i stor nok grad lykkes i sitt arbeid med å sikre et godt psykososialt miljø for elevene våre.

Å utvikle den sosiale ferdigheten hos våre elever vil også være med på å gi elevene våre en sterkere opplevelse og mulighet til medvirkning og ansvar for egen adferd.

Sortlandsskolen har ikke hatt en samlet bruk av forskningsbaserte program i arbeidet med sosial kompetanse. Enkeltskoler har brukt ulike programmer i varierende grad, men vi mangler et systematisk og helhetlig arbeid på dette området.

Sortlandsskolen har de siste årene hatt stort fokus på bedre klasseledelse. En stor del av lærerne har fått skolerings i dette. Det er i dag svært mange dyktige lærere i skolen. Hver dag møter elevene mange gode klasseledere i skolen. Til tross for dette har vi ikke tilstrekkelig oversikt over lærernes relasjonskompetanse. Behovet for økt kompetanse vil bli ivaretatt i kommunens kompetansehevingsplan.

Når det gjelder våre barn og unges psykiske helse vet vi ikke nok. Vi har ikke gode nok undersøkelser som gir oss et godt bilde av dagens situasjon og hvilke faktorer som har innvirkning på våre elevers psykiske helse. Vi har ikke gode samarbeidsrutiner og samhandling med andre faggrupper som helsesøster, psykisk helse og andre som kan være nødvendig for å kunne arbeide konkret og målrettet med dette.

Som det framkommer i eksemplene fra elevundersøkelsen, ligger Sortlandsskolen i underkant på noen områder, mens vi ligger over på andre. Det sentrale her er å etablere en kompetanse og kultur i Sortlandsskolen for å analysere og vurdere resultater. På bakgrunn av kunnskap om og vurdering av egen praksis og resultatene på eksterne vurderingsanalyser vil Sortlandsskolen skape tydeligere endringsprosesser som sørger for en høyere trivsel og fravær av mobbing i skolene våre.

1.5 Mål

Sortlandsskolen skal forebygge mobbing og ivareta elevenes rett til et godt psykososialt miljø. Som det framgår av statusdelen har ikke Sortlandsskolen et overordnet program der fokus rettes mot skolens evne til å støtte opp om et systematisk og helhetlig arbeid med det sosiale læringsmiljøet. For å kunne «*arbeide kunnskapsbasert, systematisk og langsiktig med elevenes læringsmiljø*» skal Sortlandsskolen ha egne planer med klare mål og rutiner som viser hvordan skolen ivaretar elevenes psykososiale læringsmiljø.

Et slikt program skal inneholde blant annet planer for følgende:

- Hvordan skolen forebygger mobbing.
- Hvordan skolen arbeider med trivsel.
- Hvordan skolen arbeider for å utvikle sosiale ferdigheter.
- Elevenes egen medvirkning og ansvar.
- Samarbeid med foresatte.

Sortlandsskolen skal velge ut og få etablert et slikt program, for å stå sterkere i arbeidet med å sikre et godt, trygt og inkluderende læringsmiljø. Det er viktig at ansatte, foresatte og elevene medvirker i fellesskap til å velge ut et kvalitativt godt program. Det skal nevnes at i Sortlandsskolen finnes det lærere med god kompetanse innenfor enkelt av de ulike programmene, dette vil være et viktig bidrag inn i arbeidet med å vurdere og etablere et overordnet program.

Et program i seg selv er ikke godt nok, det er lærernes innsikt, kompetanse og erfaring som gjør at man systematisk og over tid kan arbeide med et forbedret sosialt læringsmiljø som fremmer trivsel og forebygger mobbing. Et overordnet program vil gi oss et viktig redskap til å kvalitetssikre rutiner og oppfølging i arbeidet på en systematisk og helhetlig måte.

Ved bruk og investering i atferdsprogram skal det legges til grunn en vurdering av hvilken nytte de har og hvilke ressursmessige og økonomiske konsekvenser de innebærer. Videre så skal erfaringer og bruk av tidligere program være vurdert.

De ulike programmene som finnes har noe ulik oppbygging og innhold. Innholdet vil kunne få påvirkning på hvordan Sortlandsskolen utarbeider blant annet den 6. ferdighet – sosiale ferdigheter og på hvilken måte denne implementeres og utvikles.

Sortlandsskolen skal sikre at Opplæringsloven med forskrifter knyttet til elevens læringsmiljø ivaretas.

I tilfeller hvor elevene opplever brudd på sin rett til et godt psykososialt miljø etter opplæringslovens § 9a, skal skolen sørge for at dette blir håndtert på en forvaltningsmessig rett måte. Dette vil vi sørge for ved å utarbeide en plan med klare mål og rutiner for håndhevelsen av regelverket.

Sammen med program for forebygging av mobbing, avdekking av mobbing og gode rutiner ved brudd på § 9a vil Sortland kommune sikre elevens og foresattes rettigheter i forhold til et godt psykososialt miljø som fremmer god helse, trivsel og læring, og som aktivt skal forebygge, avdekke og trygge læringsmiljøet.

Hver skole skal utarbeide sin egen 3-årsplan hvor blant annet satsningsområdene i kommunedelplanen «Kvalitet i skolen» tydeliggjøres i hver enkelt skole.

Videre er det nødvendig at arbeidet med det psykososiale læringsmiljøet nedfelles i skolens egne planer. Dette gjør prinsippene i arbeidet konkret og synlig i det daglige arbeidet i skolen. Dette er også et viktig tema i skole-hjem samarbeidet. Foresattes holdning og medvirkning i dette arbeidet er av stor betydning.

Skolene har sine egne særpreg og samhandlingen mellom den overordnede styringen og skolens egenart vil komme til syne i skolens egne planer. Det gir også grunnlag for skoleeiers dialog med skoleleder om skolens utvikling. Ytterligere utdypelse av dette kommer i kapitlet om kommunens kvalitetssikringssystem, kapittel 5.

Sortlandsskolen skal utarbeide et overordnet ordensreglement.

Sortlandsskolen skal framstå som en VI-skole. Dette skal blant annet vises gjennom en utarbeidelse av felles ordensreglement og felles konsekvenser ved alle skolene. Dette skal foreldrene og elevene medvirke i utviklingen av. Et overordnet ordensreglement vil gi en sterkere felles forståelse for viktigheten av helhetlig satsing på godt lærings- og arbeidsmiljø for alle i skolesamfunnet. Et overordnet ordensreglement skal også vedtas politisk for å gis gyldighet.

Det overordnede ordensreglementet skal være med å danne grunnlag for skolens arbeid med å ansvarliggjøre elevene og utarbeidelse av klasseromsregler som skal ha fokus på;

- Egne holdninger
- Ansvar for eget og andre miljø
- Regulere forholdet mellom felleskap og individ

Et overordnet ordensreglement vil få betydning for gruppen av voksne elever ved voksenopplæringen på en annen måte. Voksenopplæringen har i tillegg andre lovverk å forholde seg til som har ulike konsekvenser for deres oppfølging.

I tillegg til det felles overordnede reglementet for Sortland så kan den enkelte skole utarbeide tilleggsreglement for orden, dersom det er spesielle forhold som tilsier dette. Tilleggsreglementet kan ikke være i strid med det overordnede reglementet.

Lærere i sortlandskolen skal være gode klasseledere som arbeider for et godt psykososialt miljø i sin klasse og på skolen.

Som både utdanningsdirektoratet og kunnskapsdepartementet påpeker og forskning understøtterforskning er god klasseledelse viktig for å sørge for et godt psykososialt miljø. Sortlandskolen må sørge for at vi har lærere som har god relasjonskompetanse og som arbeider strukturert og systematisk med skolemiljø og elevmedvirkning.

Det er også viktig at alle ansatte; fagarbeidere, assistenter og andre faggrupper, som arbeider med barn og unge i Sortlandskolen har tilstrekkelig kompetanse for å kunne arbeide for og ivareta et godt skolemiljø. Nødvendig kompetanseheving skal ivaretas gjennom Sortland kommunes kompetansehevingsplan.

Sortlandsskolen skal utarbeide et rammeverk for den 6 ferdighet – sosiale ferdigheter, som en del av de grunnleggende ferdighetene i skolen.

Med bakgrunn i vårt helhetlige syn på hva et godt psykososialt læringsmiljø og våre elevers rett til medvirkning ønsker Sortlandsskolen å utvide med en 6. ferdighet som vi kaller sosial samhandling. På samme måte som skolen skal arbeide med å legge til rette for at elevene skal utvikle de fem grunnleggende ferdighetene; å lese, å skrive, å regne, å være muntlig, og å utvikle digitale ferdigheter, skal Sortlandsskolen utvide med den 6. ferdigheten; sosiale ferdigheter.

Denne ferdigheten skal skolen, i samarbeid med foreldre og elever sette ord på, og trene fram som en egenskap som positivt påvirker trivsel og læring. Elevenes sosiale ferdigheter vil være sentrale i et positivt og godt læringsmiljø for alle. Sosial ferdighet er i større grad enn de andre grunnleggende ferdighetene nødvendig for å kunne utvikle seg selv og sitt forhold til mennesker rundt seg. Det gir grunnlag for godt samarbeid og kunne utvikle og nyttiggjøre seg av sine egne og andres ressurser i personlige og faglige relasjoner. Som en del av felleskapet må elevene utvikle forståelse for sin påvirkning og ansvar for sitt eget og andres sosiale miljø.

Sosiale ferdigheter er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å utvikle seg sosialt. Elevene må også ha kunnskap om hvilke ferdigheter det er riktig å benytte til enhver tid. I rammeverket for utviklingen av den 6. ferdighet – sosiale ferdigheter, vil disse fem kompetanseområder være vesentlig; Evne til empati, samarbeidsferdigheter, sunn selvhevdelse, selvkontroll og ansvarlighet.

Rammeverket skal beskrive utvikling, fordelt på 5 ferdighetsnivå, hvordan dette skal knyttes til alle fag og konkrete undervisningsmetoder. Det skal gi grunnlag for konkret arbeid med å utvikle sosiale ferdigheter i forhold til kriterier og måloppnåelse, samtidig som en del av en underliggende holdning i all aktivitet skolen gjør.

Det er i klassefelleskapet gjennom god klasseledelse læreren lager rammer rundt arbeidet og knytter de ulike elementene inn i klassens indre liv og elevens utvikling. Lærerens evne til klasseledelse, sammen med de andre 4 punktene (Udir) er avgjørende for et læringsmiljø som utvikler elevens 6 ferdighet – sosiale ferdigheter. Slik er det beskrevet i læreplanens generelle del *«kort sagt, opplæringens mål er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse»*

Figur 2. De ulike elementene i skolens arbeid som er med å støtte og lage rammer rundt utviklingen av elevenes 6. ferdighet - sosiale ferdigheter illustreres gjennom denne figuren

Elevenes rett til medvirkning skal vektlegges.

Elevene skal bli tatt på alvor av de voksne og oppleve at deres mening har betydning for utviklingen av deres helhetlige læringsmiljø. Klasseråd og elevråd er en viktig arena for elevene for å gjøre sin stemme gjeldende. Skolene skal sørge for at elevene blir satt i stand til å gi sin medvirkning og blir gitt en reell mulighet for medvirkning i arbeid som angår deres psykososiale læringsmiljø.

Skolene skal legge til rette for at elevene får uttale seg om sitt læringsmiljø og hvordan de ønsker å ha det i sin skolehverdag. Skolenes arbeid med utarbeidelse og implementering av planer og rammeverk skal også ta elevens stemme og medvirkning på alvor.

Sortland skolen skal arbeide for å få et sterkere og mere målrettet samarbeid med faginstanser som bidrar til å styrke våre barn og unges psykiske helse.

Barn og unge tilbringer mye tid på skolen. Den er en arena både for å skape psykisk stress som fører til psykiske lidelser, samt en arena for forebygging og ivaretagelse.

Forskning viser at psykososialt stress i skolen knyttes til blant annet disse faktorene:

- Konflikter blant jevnaldrende
- Høyt press – klær og andre merkevarer

- Bekymring for skoleprestasjoner
- Konflikter med voksne.

Det viser seg at elever som har vanskelige erfaringer med hvordan de opplever å mestre skolearbeidet og det sosiale samspillet over tid, kan få langsiktige problemer med hvordan de oppfatter seg selv. (Roaldset, Bedre skole nr. 1. 2014)

Samarbeidet må gjelde både forebygging av psykososialt stress i skolene og oppfølging av elever som har plager av en slik art. Psykisk helse blir definert slik i kapitel 1.2 i Veileder 15-1405 – fra Sosial og helsedirektoratet Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene:

«Psykisk helse referer til utvikling av og evne til å mestre tanker, følelser, atferd og hverdagens krav i forhold til ulike livsaspekter. Det handler om emosjonell utvikling, evne til velfungerende sosiale relasjoner og evne til fleksibilitet. Fravær av psykiske vansker eller lidelse er ikke ensbetydende med god psykisk helse».

Problemattikk som skolen har særskilt ansvar for å ivareta barn og unges behov for støtte og hjelp til.

- Rusmisbruk foresatte/eget
- Psykiske lidelser foresatte/egne
- Omsorgssvikt og overgrep
- Innvandrerbarn med traumatiske opplevelser
- Fler kulturell problemattikk – integrering - migrasjon
- Barneekteskap/omskjæring

Med bakgrunn i disse målene vil Sortlandsskolen arbeide kontinuerlig for å gi elevene et positivt og trygt læringsmiljø som fremmer deres helse, trivsel, sosiale og faglige læring og utvikling. For å sette barn og unges psykiske helse på dagsorden og bidra til å øke skolenes kompetanse på området vil Sortland kommune initiere et tverrfaglig prosjekt «Alle har en psykisk helse»

Det skal lages en kvalitetsnorm for vikarordning som skal være felles for Sortlandsskolen.

Denne skal si noe om hvordan og med hvilke faglig kvalitet man søker å løse fravær med vikarer. Ved opprettelsen av arbeidsgrupper for gjennomføring av denne planen skal det samtidig tas hensyn til planlagt fravær samt forutsigbar og planlagt bruk av vikarer.

2. Opplæring tilpasset den enkelte elev

2.1 Visjon for Sortlandsskolen

«I Sortlandskolen mottar elevene en opplæring som er tilrettelagt i forhold til deres evner og forutsetninger. Gjennom opplæring tilpasset den enkelte elev skal alle elever uansett forutsetning oppleve mestring og utvikling.»

Skolens hovedmål er å sørge for at elevene får et best mulig opplæringstilbud. All aktivitet og virksomhet i skolen skal ha som hovedfokus å styrke elevens læring. Læringsmålene for fagene skal utgå fra kompetansemålene i Læreplanen. Elevenes daglige arbeid skal bære preg av tydelige læringsmål som er tilpasset den enkelte elev.

Innholdet i begrepet tilpasset opplæring er vesentlig for at eleven skal motta en opplæring tilrettelagt i forhold til deres evner og forutsetninger. Opplæring tilpasset den enkelte elev innebærer god og variert undervisning som er slik at alle elever får utbytte av den og opplever mestring. Undervisningen skal ikke individualiseres, men at alle sider av læringsmiljøet tar hensyn til variasjoner hos dem som får opplæring. Vi ønsker at vi i større grad har en skole som favner flest mulig elever innenfor normalbegrepet.

I St.meld. nr. 31 om kvalitet i skolen presiserer departementet at *«tilpasset opplæring ikke innebærer at hver enkelt elev har krav på en individuell plan for opplæringen, eller at skolen i større grad bør legge opp til individuelt arbeid.»*

St. meld. nr. 18 sier; *«skolen er primært en fellesskapsarena, og det er departementets syn at tilpasset opplæring først og fremst handler om å skape en god balanse mellom individ- og fellesskapsløsninger. Balansen skapes gjennom læringsmiljøer med variasjon og bevissthet knyttet til arbeidsoppgaver, lærestoff, arbeidsmåter, læremidler og organisering. Dette forutsetter at skolen løpende vurderer, varierer og endrer egen praksis».*

Grunnprinsippet i begrepet Vurdering for læring er å kunne gi eleven en vurdering av sitt læringsarbeid som fremmer videre læring, utvikler elevens kompetanse og gir grunnlag for tilpasset opplæring. All vurdering eleven får skal til hensikt å fremme læring, gi lærelyst, gi motivasjon og inspirasjon.

I forskrift til opplæringsloven brukes også begreper som *underveisvurdering* og *sluttvurdering*. Underveisvurdering skal gi løpende i opplæring som veiledning. Slik får både lærer og elev informasjon om elevens faglige utvikling. Informasjon om hva eleven kan og hva som må arbeides mere med samt gir et godt grunnlag for å kunne tilrettelegge og tilpasse undervisningen etter deres ulike behov. Sluttvurdering skal gi informasjon om elevens nivå etter endt læring. Lærerens arbeid med vurdering skal ha som hovedmål å gi elevene større læringsutbytte. Slik vil lærernes forståelse av innholdet i begrepet tilpasset opplæring være grunnlag for i hvor stor grad skolen kan gi opplæring tilpasset

den enkelte elev.

I Kunnskapsløftet er det definert fem ferdigheter som utgjør grunnleggende forutsetninger for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv. Tilpasset opplæring skal sørge for at elevene ha gode grunnleggende ferdigheter i muntlig, skriftlig, lesing, regning og IKT. Disse er et avgjørende grunnlag og er redskaper for læring i alle fag og samtidig en forutsetning for at eleven skal kunne vise sin økende kompetanse i sitt læringsløp.

Når eleven ikke har tilstrekkelig utbytte av ordinær undervisning, gis et tilbud om spesialundervisning. Ut fra en sakkyndig vurdering gjort av PPD gjøres et enkeltvedtak om innhold og omfang av spesialundervisningen. Behovet for spesialundervisning er knyttet til den enkelte elevs læreforutsetninger. I noen tilfeller vil tilbud på en alternativ opplæringsarena i lengre eller kortere perioder ha god effekt på elevens læring og motivasjon.

I Stortingsmelding 18 finner vi følgende definisjon: *«En alternativ opplæringsarena kan karakteriseres av at en eller flere elever mottar sin opplæring på et annet sted enn skolens område. Eksempel på alternative opplæringsarenaer kan være leirskoler, innføringsklasse, bondegårder og andre egnede bedrifter.»*

For å oppnå et best mulig tilbud til de elever som har behov for spesial undervisning er det nødvendig å gi god kvalitet i den tilpassede opplæringen. Den ordinære undervisningen skal ivareta prinsippet i begrepet tilpasset opplæring og tidlig innsats på en god og grundig måte. For å gi en større bredde til opplæring er det nødvendig å ta i bruk flere alternative opplæringsarenaer og mulighetene som ligger innenfor entreprenørskap på alle trinn i grunnskolen.

Å kunne gi opplæring tilpasset den enkelte elev innebærer at lærere i skolen, skoleledere og skoleeier har evne til å kunne vurderer skolens praksis opp mot resultater som kommer frem på nasjonale prøver, elevundersøkelser og andre eksterne vurderingsverktøy. Dette i en helhet vil være med på å bestemme i hvilken grad skolen lykkes i å gi en opplæring tilpasset den enkelte elev.

2.2 Kjennetegn

Eleven

- Opplever mestring i forhold til de læringsmål som blir satt for deres læringsarbeid.
- Opplever varierte opplæringsmetoder som gjør at de utvikler egne talent.
- Opplever en skole som ivaretar deres motivasjon og engasjement for sitt eget læringsarbeid.
- Får økt læringsutbytte ved at vurdering for læring brukes systematisk og i tråd med dokumentert forskning.

Foresatte

- Får informasjon om elevenes faglige og sosiale utvikling.
- Blir gitt anledning til medvirkning i forhold til elevens læringsarbeid, tilpasset opplæring og grunnleggende ferdigheter.
- Vet hvordan de som foresatte kan bidra til å fremme elevenes læringsarbeid.
- Aktivt deltar i å fremme elevenes læringsarbeid.

Lærere og andre ansatte

- Har positive relasjoner til elevene og evner å motiverer og engasjere elevene for læringsarbeid.
- Vektlegger tydelig klasseledelse og synliggjør faglige og sosiale målsettinger for opplæringen i tråd med Sortlandsskolens valg.
- Gir god veiledning og faglig støtte til hver enkelt elev etter prinsippene i Vurdering for læring.
- Har god kjennskap til og kan gjøre bruk av bredden av ulike læringsmetoder og læringsstrategier i undervisningen.
- Har kunnskap om og kan sette inn tidlig innsats for å ivareta elevens grunnlagskompetanse for videre utvikling.
- Har god forståelse for hvordan tilpasset opplæring for alle elever skal ivaretas og brukes i undervisning og vurdering.

Skoleleder

- Bruker resultater av nasjonale prøver, kartleggingsprøver og brukerundersøkelser systematisk som redskap for å utvikle skolens praksis.
- Sørger for at skolen ivaretar tilpasset opplæring.
- Sikrer en tydelig og synlig vurderingskultur som bidrar til å utvikle lærernes kompetanse og elevenes læring.
- Er aktiv og synlig i prosessen med å utvikle skolens praksis for bedre læringsutbytte for elevene.
- Har oversikt over skolens og elevens utvikling og har mål og planer for videre utvikling.

Skoleeier

- Ivaretar sitt ansvar for å etterse og følge opp skolens praksis og gir støtte og veiledning til skoleledere.
- Arbeider for å øke skolens kompetanse gjennom å legge til rette for etterutdanning og utviklingsarbeid.

2.3 Forskning

Her vil vi gi noen eksempler på hvordan noen forskere mener lærere forstår, fortolker og omsetter læreplanenes mål og intensjoner for fagene.

I en analyse fra Nordlandsforskning (Wenche Rønning) om lærernes praksis finner forskerne At det er helklasseundervisning som dominerer i skolen. Både helklasseundervisning og andre organiseringsformer er sterkt preget av muntlig samhandling mellom lærer og elev. Samhandlingen handler ofte om reproduksjon av lærestoffet. Det gis i mindre grad tid til tilrettelegging og utforskning av lærestoff.

Det er særlig fire forskningsbaserte prinsipper som er sentrale i vurderingsprosesser som har som mål å fremme læring. Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

1. Forstår hva de skal lære og hva som forventes av dem.
2. Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen.
3. Får råd om hvordan de kan forbedre seg.
4. Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

Tydelige mål og kriterier, faglige relevante tilbakemeldinger, råd om forbedring og involvering i vurderingsarbeidet, er viktig for å fremme læring.

Det er også en hel del forskning på bruk av spesialundervisning i skolen. Forskningen ser kritisk på både årsak til økning i bruk, innhold i undervisningen, organisering av den og om ønsket effekt oppnås. Vi ser at anslagsvis 10 % av elevene i norsk ungdomsskole får spesialundervisning og etter Kunnskapsløftet har tallene økt kraftig.

I 2006 fikk 5,9 % av alle elevene i norsk skole spesialundervisning mot 8,2 % i 2010. Denne utviklingen truer inkluderingen i norsk skole sier dosent Rolf Fasting ved HIO. Han mener økt oppmerksomhet på akademisk læring i K06 forklarer økt bruk av spesialundervisning.

I FOU-prosjektet «Spesialundervisning – drivere og dilemma» har forskerne delt drivere av økt spesialundervisning i skolen inn i tre hovedgrupper (Rapport IRIS – 2012/117):

- Endring i styring av skolen: Økonomi, Kunnskapsløftet, nasjonale og internasjonale tester og kartlegginger, skolens praksis og kvalitet, tidlig innsats.
- Samfunnsendringer: Økt kravmentalitet og økt fokus på rettigheter, økende bruk av diagnoser og snevrere normalitetsbegrep, endringer i hjemmeforhold og familiestruktur, endret arbeidsmarked med økt kompetansekrav.
- Spesialundervisningens struktur: Økt bruk av PPT som sakkyndig instans og ressursutløser, økt profesjonsinteresser, bruk av individperspektiv og ikke systemperspektiv, manglende kunnskaper om flerspråklige, en gang spesialelev, alltid spesialelev.

En stor del av forskningen peker på at det er nødvending å sikre at alle elever utvikler gode grunnleggende ferdigheter slik det også framgår av opplæringsloven. Lærerne har et klart behov for kunnskap om grunnleggende ferdigheter som del av alle fag. Dette handler om at disse ferdighetene og tilpassa opplæring ikke kan sees på som noe separat, men som en integrert del av det å undervise og det å være lærer.

Forskning viser at lærere i norsk skole er for lite flinke til å fortelle elevene hva de burde gjøre for å oppnå læringsmålene eller den kompetansen de foreløpig ikke har. Vurdering for læring er derfor viktig for å få til tilpasset opplæring. Forskriftene til opplæringsloven påpeker at all evaluering helt fram til avslutningen av grunnskolen har som hensikt å fremme elevens læring og utvikling, og legger stor vekt på det som kalles underveisvurdering.

To engelske forskere, professor Paul Black ved Kings College og professor Dylan Wiliam ved University of London har forsket mye på formativ vurderingskultur. De viser at prinsippene i Vurdering for læring resulterer i økt læringsutbytte for alle elevene, men mest for lavt presterende elever. De viser også at en av de viktigste forutsetningene for å lykkes, er at elevene gis muligheter til å vurdere seg selv og hverandre.

- Dette reiser to viktige spørsmål; Hva gjør lærere, skoleledere og skoleeier for å nyttiggjøre seg erfaringene fra nasjonal og internasjonal forskning? Og- hvordan setter de seg i stand til å utvikle den nødvendige vurderingskulturen og den didaktiske kompetansen som trengs?

2.4 Status

Resultater fra skoleporten vil også her være med å gi et bilde av hvordan arbeidet med å tilpasse undervisningen til den enkelte elev slår ut hos elevene i Sortland kommune for skoleåret 2013-2014. I skoleporten er de ulike elementer som ligger under læringsmiljø men som vi trekker ut for å vurdere det som direkte har med opplæring og vurdering.

Elevundersøkelsen er lagt på 7. trinn. I fådelte skoler velger mange skoleledere å la flere trinn besvare slik at de får et nok stort elevgrunnlag for å kunne gjøre reelle vurderinger av skolemiljøet.

Skoleporten – Gjelder 7. trinn, Sortlandskolen

Enhet: Sortland kommune

Grunnskole, Læringsmiljø, Alle eierformer, 7.Trinn, Begge kjønn, 2013-2014

Indikator og nøkkeltall	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
13. Trivsel	4,2	4,2	4,4
14. Støtte fra lærerne	4,3	4,2	4,3
15. Støtte hjemmefra	4,3	4,2	4,3
16. Faglig utfordring	3,9	3,9	3,9
17. Vurdering for læring	3,9	3,8	3,8
18. Læringskultur	3,7	3,6	3,8
19. Mestring	4	4	4
20. Motivasjon	3,9	3,8	3,9
21. Elevdemokrati og medvirkning	3,8	3,6	3,7
22. Felles regler	4,2	4,2	4,3
23. Mobbing på skolen	1,4	1,4	1,3
24. Andel elever som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent)	7,1	7	5,4

Vi ser at når det gjelder elevenes opplevd støtte fra lærere, faglige utfordringer, mestring og motivasjon ligger vi jevnt med nasjonalt nivå. På vurdering for læring skårer vi over nasjonalt nivå, mens vi på læringskultur skårer under nasjonalt nivå.

For å gjøre en videre vurdering av hva som ligger bak skårene kan vi gå ned i tabellen under og se på emnet Vurdering for læring og Læringskultur og undersøke hvilke spørsmål elevene har svart.

Hva er det i opplæringen som oppleves bedre eller dårligere i Sortlandskolen enn ellers i norske skoler? De uthevede spørsmålene handler om hvordan eleven opplever sitt samarbeid og sin medvirkning med lærer om sitt læringsarbeid.

Vi kan anta at gjennom bruk av Vurdering for læring opplever våre elever i noe større grad enn nasjonalt å bli sett, hørt og tatt på alvor av lærer i sitt læringsarbeid.

Når det gjelder innenfor læringskultur kan vi anta at våre elever opplever en mindre grad av arbeidsro i timene enn elever på nasjonalt nivå, til tross for at de opplever at medelevene synes det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet. Det kan synes som våre elever opplever i mindre grad aksept på å gjøre feil i arbeidet enn nasjonalt.

Som det framkommer i eksemplene fra elevundersøkelsen, ligger Sortlandsskolen i underkant på noen områder, mens vi ligger over på andre. Det sentrale her er å etablere en kompetanse og kultur i Sortlandsskolen for å analysere og vurdere resultater. På bakgrunn av kunnskap om og vurdering av egen praksis og resultatene på eksterne vurderingsanalyser vil Sortlandsskolen skape tydeligere endringsprosesser som øker kvaliteten i sin opplæring tilpasset den enkelte elev.

Vi vil påpeke at alle delområdene har elementer i seg som har betydning for elevenes opplevelse, men for å vise en enkel sammenheng velger vi ut noen områder å referere til.

2. Støtte fra lærerne

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Opplever du at lærerne dine bryr seg om deg?	4,3	4,1	4,2
Opplever du at lærerne dine har tro på at du kan gjøre det bra på skolen?	4,5	4,3	4,4
Opplever du at lærerne behandler deg med respekt?	4,3	4,2	4,3
Når jeg har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen, får jeg god hjelp av lærerne	4,4	4,4	4,4
Lærerne hjelper meg slik at jeg forstår det jeg skal lære	4,3	4,2	4,3

4. Faglig utfordring

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Får du nok utfordringer på skolen?	3,9	3,9	3,9

5. Vurdering for læring

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?	4,3	4,2	4,3
Forklarer lærerne godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes?	4,2	4,1	4,2
Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?	4,1	4,1	4,1
Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?	4	3,8	3,9
Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?	3,9	3,6	3,6
Får du være med og foreslå hva det skal legges vekt på når arbeidet ditt skal vurderes?	3,5	3,3	3,4
Får du være med og vurdere skolearbeidet ditt?	3,6	3,2	3,4
Jeg får hjelp av lærerne til å tenke gjennom hvordan jeg utvikler meg i faget	3,9	3,7	3,8

6. Læringskultur

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Det er god arbeidsro i timene	3,1	3,2	3,4
I klassen min synes vi det er viktig å jobbe godt med skolearbeidet	3,9	3,6	3,8
Mine lærere synes det er greit at vi elever gjør feil fordi vi kan lære av det	4	4	4,1

7. Mestring

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Tenk på når du får arbeidsoppgaver på skolen som du skal gjøre på egen hånd. Hvor ofte klarer du oppgavene alene?	3,9	3,9	4
Tenk på når lærerne går gjennom og forklarer nytt stoff på skolen. Hvor ofte forstår du det som lærerne gjennomgår og forklarer?	3,9	3,9	3,9
Får du lekser som du greier å gjøre på egen hånd?	4,1	4,1	4,2

8. Motivasjon

Delskår	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Er du interessert i å lære på skolen?	4,2	4,2	4,2
Hvor godt liker du skolearbeid?	3,6	3,6	3,7
Jeg gleder meg til å gå på skolen	3,8	3,7	3,9

Resultatene fra nasjonale prøver gir oss også nyttig informasjon for å kunne vurdere hvordan våre elever nyttiggjør seg opplæringen de får i Sortlandskolen. Her kan vi vurdere resultater fra år til år, og sammenligne oss med andre. Skolene skal ta ut sine resultater enkeltvis og bruke dem direkte inn i sin egen vurdering av skolens praksis. Skoleeier og skoleledere skal også bruke resultatene til å vurdere Sortland kommunes helhetlige prestasjoner og tilbud om opplæring.

Når det gjelder resultatene på 5. trinn ligger vi over eller på samme resultatnivå som nasjonalt. I 8. og 9. trinn ser vi at nivået har falt til under nasjonalt nivå. Det indikerer at våre elevers prestasjoner kan ha sunket fra 5. trinn, begynnelsen av mellomtrinnet og gjennom overgangen

til ungdomsskolen til 8. og 9. trinn. Vi ser også at resultatene målt på 5 trinn har økt fra 2009 og frem til 2014. Resultatene har på 8. trinn sunket i samme tidsperiode.

Veilederen til nasjonale prøver påpeker at man må være reflekterte i sin bruk av resultatene. Det må ikke ensidig brukes til å peke på «dårlige skoler» eller «dårlige elever».

Vurderingsgrunnlaget må være større og komme med i en helhetlig vurdering av skolene egen praksis og kunnskap om elevforutsetninger og samfunnet vi lever i. Likevel sier veilederen tydelig at resultatene skal brukes og få konsekvenser for skolene kvalitetsutvikling av undervisningen som foregår i hvert enkelte klasserom.

Skoleporten - Nasjonale prøver gjelder 5. 8. og 9. trinn Sortland kommune

5. Trinn 2009 - 2014

Indikator og nøkkeltall	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14
Engelsk	2	1,9	0	2,1	2,1
Lesing	1,9	2	2	2,2	2,1
Regning	1,9	1,7	1,9	2	2

5. Trinn, 2013-2014

Indikator og nøkkeltall	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Engelsk	2,1	1,8	2
Lesing	2,1	1,9	2
Regning	2	1,8	2

8. Trinn 2009 - 2014

Indikator og nøkkeltall	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14
Engelsk	2,8	2,9	3	2,7	2,8
Lesing	2,9	2,9	3,1	3	3
Regning	3	2,6	2,8	2,9	2,8

8. Trinn, 2013-2014

Indikator og nøkkeltall	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Engelsk	2,8	2,9	3
Lesing	3	3	3,1
Regning	2,8	2,9	3,1

9. Trinn 2009 - 2014

Indikator og nøkkeltall	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14
Engelsk	0	0	0	0	0
Lesing	0	3,2	3,3	3,2	3,3
Regning	0	3,4	3,2	3,2	3,1

9. Trinn, 2013-2014

Indikator og nøkkeltall	Sortland kommune	Nordland fylke	Nasjonalt
Engelsk	0	0	0
Lesing	3,3	3,4	3,4
Regning	3,1	3,3	3,4

Spesialundervisning

Kvalitetene på innhold, organisering og bruk av spesialundervisning har hatt fokus i Sortlandskolen i lengre tid.

Tabellen viser prosentvis andel av antallet rammetimer som er brukt til spesialundervisning årene fra 2010 til 2013 for Sortlandskolen som helhet. På de enkelte skolen vil prosentandelen variere. Når bruken av rammetimer til spesialundervisning øker fører det en mindre del til generell opplæring. Økning av spesialundervisning fører ikke til økte ressurser til skolen. Elever med særskilt stort hjelpebehov kan i noen grad utløse ekstra ressurser.

Årstall	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Sortlandsskolen	29 %	22 %	10 %	17 %	
Nordland Fylke	8.4 %	11.2 %	10.8 %	9 %	

Tabellen under viser prosentvis andel elever av den totale elevmassen som får spesialundervisning i Sortland kommune og i Nordland Fylke.

Årstall	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Sortlandsskolen	9,57 %	10,63 %	9,73 %	6,90 %	7,20 %
Nordland Fylke	10,47 %	11,22 %	10,84 %	10,19 %	10,04 %

Sammen med et økende fokus på *opplæring tilpasset den enkelte elev*, sterkere samarbeid og dialog med PPD har Sortlandsskolen økt sin kvalitet i organisering av spesialundervisning og innholdet i undervisningen. Dette mener vi fremkommer av resultatene fra 2010 frem til 2013. En viss årlig ujevnheter vil være naturlig på bakgrunn av ulikhet i elevmassen. Ved et kontinuerlig fokus på kvalitet i undervisningen som helhet mener vi at vi skal kunne være på linje med Nordland Fylke i bruk av spesialundervisning.

I tillegg til et økt samarbeid med PPD har Sortlandsskolen arbeidet for å utvikle systemrettene tiltak og individrettede tiltak. Dette arbeidet har vært organisert i nettverk som har tatt for seg *tilpasset opplæring og spesialpedagogisk arbeid, Lese og skriveopplæring og Vurdering for Læring*. Nettverkenes arbeid har vært grunnlag for og gitt kompetanseheving på alle skolene.

Satsningen har ført til bruk av SLT +, et digitalt opplæringsprogram for begynneropplæring i lesing og skriving på 1. trinn. Dette tiltaket videreføres og vil brukes i større grad i hele barnetrinnet.

I samarbeid mellom skolene og barnehagene har Sortlandskolen utarbeidet og innført en plan om ivaretar overgangen mellom barnehage og skole. Denne vil være en del av grunnlaget for videre arbeid for å sikre overgangene mellom alle trinnene og over til videregående skole.

Sortland ungdomsskole har siden høsten 2013 arbeidet med et tilbud for elever som trenger en alternativ opplæring i prosjektet «den andre dagen». Prosjektet har vært ledet av Torgeir Steinsland og Lisa Stoltz og har vist seg positivt for elevene og ønskes videreført og utviklet.

Gjennom ulike praktiske arbeidsoppgaver har lærere i prosjektet blitt godt kjent med elevene og kunne gi dem positive opplevelser som har økt deres motivasjon til skolegang

2.5 Mål

Alt arbeid og all undervisning som skjer i Sortlandskolen skal ha elevenes læring som hovedfokus. Ved å styrke kvaliteten på tilpasning i grunnopplæringen vil vi få et opplæringstilbud som favner mange flere ulike elever. Det er ikke bare forskjeller i hvilke læreforutsetninger elever har, men også på hvilke måter elever lærer best på innenfor normalbegrepet.

For å kunne arbeide med sin egen læring på best mulig måte må elevene øve opp kjennskap til hvordan de selv lærer best. Derfor er det blant annet viktig av alle elever skal være kjent med ulike læringsstrategier og hvilke som passer best for dem i forhold til de ulike arbeidsoppgaver de skal utføre.

Vi skal arbeide for å utvide skolens kompetanse til å drive en tilpasset undervisning på en slik måte at elevene i større grad får oppleve at deres behov er ivarettatt gjennom det ordinære tilbudet. Det skal gi dem økt mulighet til læring og utvikling slik at de opplever mestring og gode resultater i skolearbeidet. Alle elever trenger utfordringer på det nivået de er, for å skape gode arbeidsvaner. Gode arbeidsvaner som de vil ta med seg videre i sitt utdanningsløp. En bedre tilpasset opplæring vil føre til mindre frafall i videregående og gi flere grunnlag for høyere utdanning.

Ved å øke kvaliteten på grunnopplæringen og bruken av tidlig innsats slik at undervisningen i større grad tilpasses den enkelte eleven vil fokuset på det vi kaller spesialundervisning gå ned. På den måten ønsker vi å arbeide for å få ned den prosentvise andelen av spesialundervisning sette i forhold til ordinær undervisning.

Sortlandsskolen skal ha et godt samarbeid med PP-tjenesten som ivaretar elevenes rett til best mulig tilpasset opplæring og spesialpedagogisk undervisning.

Elever som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet med tilpasset opplæring skal få spesialundervisning i forhold til sitt behov. Det helhetlige opplæringstilbudet skal kunne gi eleven et forsvarlig utbytte av opplæringen i forhold til de opplæringsmålene som er realistisk for eleven.

PPD er skolens samarbeidspartner for å kunne legge til rette undervisning for elever med rettigheter etter § 5 i opplæringsloven om spesialpedagogisk undervisning. PP-tjenesten skal kunne veilede og hjelpe skolene med kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Samarbeidet med PP-tjenesten skal også ivareta kvaliteten på rutiner knyttet til kartlegging, oppmelding, utforming av sakkyndige vurderinger, enkeltvedtak og individuelle opplæringsplaner. Samarbeidet må ivareta skolens behov for hjelp og veiledning til enhver tid. Det må være

avklarte forventninger, gode rutiner og kontinuitet i samarbeidet. Samarbeidsformen må være tilrettelagt i forhold til hvilke behov skolene har. Også vurderer om det er nødvendig med tverrfaglige team innfor ulike områder.

Skolen og PP-tjenesten må også i større grad arbeide systemrettet. Det vil si blant annet kunne veilede skolene til å kunne ta i bruk de muligheter som ligger innenfor tilpasset opplæring, tidlig innsats, klassestørrelse, sammensetning av elever og alternative opplæringsarenaer.

Som en del av en god tilpasset opplæring er tidlig innsats et viktig redskap. Slike tiltak vil være med å øke alle elevers læringsutbytte. Barn med behov for ekstra støtte og hjelp skal fanges opp gjennom tidlig innsats. På samme måte gjelder dette for å kunne gi tilpasset opplæring til barn som trenger ekstra utfordringer for å kunne utvikle seg videre.

Tidlig innsats betyr både innsats på et tidlig tidspunkt i barn og unges liv, og innsats når utfordringer oppstår eller avdekkes. Dette kan være i førskolealder, i løpet av grunnskoleopplæringen eller i voksen alder. Tidlig innsats forutsetter at skoleorganisasjonen har evnen til å identifisere og vurdere barn og unges utvikling og kompetanse. Det må også kunne anvendes et profesjonelt skjønn for å avgjøre hvilke oppfølgingstiltak som kan styrke læringsutviklingen.

For å kunne gi elever med rett til spesialundervisning et kvalitativt godt helhetlig opplæringstilbud er det nødvendig at skolens praksis er gjenstand for vurdering. Skolen må se kritisk på sin egen bruk av spesialundervisning og undersøke hva som påvirker undervisningen i negativ og positiv retning. Det er vesentlig at Sortlandskolen har kunnskap om holdning, kultur og praksis i egen skole sett i forhold til hva forskningsbasert kunnskap sier om bruk av spesialundervisning.

Sortland skolen skal utvikle en planmessig bruk av alternative opplæringsarenaer.

Som en del av undervisning tilpasset den enkelte elev kan skoleeier omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag for enkeltelever. Omdisponeringen skal kunne føre til bedre måloppnåelse i fagene samlet sett for eleven. Den enkelte elev eller forelder må samtykke til omdisponeringen. Omdisponeringen av timer forutsetter at eleven får opplæring i alle kompetansemålene i læreplanene for fag.

Det er viktig at det finnes ulike alternativer for å nå de ulike elevenes behov. Skolen skal kunne bruke alternative opplæringsarenaer og entreprenørskap som en del av, og et supplement til ordinær tilpasset undervisning. Erfaringer fra arbeidet med «den andre dagen» ved Sortland ungdomsskole skal være med på å kunne videreutvikle og utvide alternative opplæringsarena i større grad. Sortlandsskolen skal utvikle et godt samarbeid med ulike aktører som skal tilby alternative arenaer for læring.

Entreprenørskap i skolen er også et eksempel på alternativ opplæring som kan være med å utfylle undervisningen. Entreprenørskap har som noen av flere mål å kunne styrke unge menneskers evne og kompetanse til å mestre fremtiden gjennom samarbeid, verdiskapning og kreativitet. Arbeidsmetoden synliggjør ulike karrieremuligheter og bygger bro til fremtidig næringsliv, lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Organisasjonene Ungt entreprenørskap er en privat tilbyder at entreprenørskapsopplæring i Norge. Denne startet i 1997 og er en del av et internasjonalt nettverk. Denne har i størst grad vært kjent på bakgrunn av Elevbedriftsprosjekter i ungdomskolen. Entreprenørskap bygger på prinsipper for opplæringen og nedfelt i læreplanen for grunnskolen. Entreprenørskap kan også tilpasses og brukes i mellomtrinn og barnetrinn.

Sortlandsskolen skal utarbeide felles lokale læreplaner.

Å utarbeide lokale læreplaner er nødvendig for å gi mulighet til å tilpasse opplæringen til lokale forhold og elevenes ulike læreforutsetninger. Kunnskapsløftets generelle del, prinsipper for opplæringen, fag- og timestfordelingen og læreplanene i fag er bindende for skoleeier, og skal ligge til grunn for og gjenspeiles i det lokale arbeidet med læreplaner.

Lokalt læreplan arbeid har sammenheng med vurdering for læring. Kompetansemål og vurdering er grunnleggende elementer i læreplanarbeidet samtidig som helheten i kunnskapsløftet også må ivaretas.

Lokalt læreplanarbeid er fagdiadaktisk og pedagogisk krevende. For å lykkes i arbeidet med å utarbeide lokale læreplaner må skoleleder og skoleeier har en tydelig styring, plan og mål for arbeidet. Arbeidet forutsetter og bidrar til en bevisstgjøring og profesjonalisering av skolen og den enkelte lærer. Skolene må forstå sammenhengene mellom læreplanarbeidet og grunnleggende ferdigheter. Arbeidet med grunnleggende ferdigheter er en del av alt læringsarbeid i alle fag.

Sortlandsskolen skal ha et godt tilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever.

Lamarka skole er mottaksskole og alternativ opplæringsarena for denne gruppen i barneskolen. Sortland ungdomsskole for elever i 8. – 10. trinn. Innføringsklassen skal være opplæringssted til eleven kan delta i ordinær opplæring i andre grunnskoler. Opplæringen av disse elevene skal også ha elevens læring og prinsippene om opplæring tilpasset den enkelte elev i fokus.

Innføringsklassen har vært med på å sikre kvalitet og likeverd i opplæringen av elever fra ulike barneskoler i Sortland. Sortland kommune skal sørge for at elever med minoritetsspråklig bakgrunn blir integrert på en god måte. Tilbudet vi gir til denne elevgruppen er også en del av vår helhetlige vurdering av egen praksis opp mot satsningsområdene i Kvalitet i skolen og de resultater vi finner i skolene.

Sortlandsskolen skal ha et godt tilbud til voksne innvandrerelever med rett til norskopplæring og grunnskoleopplæring.

Disse elevene får sin opplæring ved Voksenopplæringa i Sortland. Deres behov for utdanning har andre utfordringer enn grunnskolen generelt. Likevel skal disse ivaretas med de samme prinsipper som skisseres her i planen samt ivaretas i forhold til de øvrige lovverk som regulerer deres rettigheter. Disse elevene skal gis et godt grunnlag for å mestre dagliglivet i Norge, samt gi dem mulighet til å ta videre utdanning om de ønsker det. Voksenopplæringa vil utdype spesielle utfordringer knyttet til deres særegenhet i egne planer for virksomheten.

Sortlandsskolen skal ha gode og forpliktende rutiner for alle overganger, og foresatte skal involveres tidlig i arbeidet.

Gode overgangsrutiner mellom barnehage og skole, barnetrinn og mellomtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn og ungdomstrinn og videregående skole danner kontinuitet i grunnlaget for tilpasning av opplæringa til den enkelte. For å gi best mulig tilpassing skal foresattes medvirkning ivaretas gjennom blant annet overgangsmøter.

Å sørge for en helhetlig skolegang hvor overgangene mellom de ulike nivåene i utdanningsløpet blir ivaretatt på en god måte er viktig for å øke elevenes trivsel og læringsutbytte. De ulike trinnene bygger grunnlaget for neste trinn.

Ved å sørge for god kvalitet i opplæringen på alle trinn og ivaretagelse av overgangene i skoleløpet vil vi styrke elevenes læringsutbytte, øke trivsel, hindre frafall og øke antallet elever som gjennomfører videregående. Sortlandsskolen deltar blant annet på den nasjonale satsningen Ungdomstrinn i Utvikling som har som mål å øke norske elevers gjennomførelse av videregående opplæring. Det er også viktig at skolene sikrer at rådgivertjenesten har kompetanse og kapasitet til å gi elevene i ungdomsskolen god rådgivning i skole og yrkesvalg.

Disse planene skal også sørge for å ivareta barn med særskilte behov for tilrettelegging.

Gjennom bruk av Vurdering for læring skal elevene i Sortlandsskolen få en bedre tilpasset opplæring og et økt læringsutbytte.

Planen «Vurdering for læring 2012-14» har vært et viktig redskap for å ivareta dette området og skal fornyes for årene 2015- 2017. Planen har gitt følgende arbeidsredskaper som skolene er forpliktet til å følge:

- Felles årshjul
- Mal for halvårsvurdering og utviklingssamtaler
- Plan for arbeid med nasjonale prøver
- Plan for skolevandring i Sortlandsskolen

Skolene skal arbeide etter et årshjul for vurdering som viser sammenheng mellom vurderingen som gjøres, de resultater som foreligger i kartleggingsprøver/nasjonale prøver og

andre relevante tester, og de samtaler og vurderinger som skal *“brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidrar til at eleven aukar kompetansen..”* (forskrift om vurdering § 3-11).

Underveisvurderingen skal være med å styrke elevens læring. En god bruk av denne gjør *at lærer og elev sammen kan justere og tilpasse opplæringen underveis*. Planen henviser til 4 viktige prinsipper for underveisvurdering fra opplæringsloven:

- Elevene skal forstå hva de skal lære og hva som forventes av dem
- Elevene skal ha tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonene
- Elevene skal få råd om hvordan de kan forbedre seg
- Elevene skal være involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurderer eget arbeid og egen faglig utvikling

Disse prinsippene danner også grunnlaget for arbeidet videre med økt tilpasset opplæring i skolen.

Elevens totale læringsutbytte er det viktigste i skolen, og gjennom obligatoriske elevsamtaler, utviklingssamtaler, halvårsvurderinger og tydelige læringsmål skal skolen jobbe for at elevens selvinnsikt øker og dermed aktivt bidrar til egen og fellesskapets læring.

Sortlandsskolen skal ha god kompetanse i forarbeid, analyse og etterarbeid av Nasjonale prøver, kartleggingsprøver, elevundersøkelsen og annet.

Sortlandsskolen skal ha for å ha en god vurderingspraksis i alle nivå av skoleorganisasjonen. Skolene skal øke sin kompetanse i bruk av eksterne vurderingsverktøy sammen og økt vurdering av egen praksis. Dette skal være en del av Sortlandsskolens kvalitetssikringssystem.

Dette innebærer å kunne gjøre et godt forarbeid og etterarbeid med nasjonale prøver, kartleggingsprøver, elevundersøkelser og andre. Et godt forarbeid vil blant annet være at elevene blir gjort kjent med prøvene og undersøkelsen på en slik måte at de mestrer og forstår prøveformen i stor nok grad for å kunne fokusere på å kunne vise frem sin kompetanse eller gi sin mening på best mulig måte.

Et godt etterarbeid innebærer for lærere at de har kompetanse til å kunne analyserer resultatene, sette dem i sammenheng med opplevd hverdag i klasserommet og elevenes daglige arbeid og prestasjoner. Analysene forutsetter også at lærere har fokus på å utvikle og forbedre sin praksis for å bedre elevenes læringsresultater.

Nasjonale prøver og elevundersøkelsene er etablert i norsk skole, og er av de indikatorene vi har på hvor skolene står i forhold til hverandre og i utvikling. Det er nødvendig å kunne lese resultatene på en slik måte at de får konsekvenser for undervisningen og i videre utvikling av skolens praksis.

Vurderingspraksisen må også innbefatte at lærere og skoleleder sammen kan gjøre en helhetlig vurdering av felles innsats og praksis på trinn og skole sett i forhold til skolens resultater som helhet. Skoleleders kompetanse til å vurdere sin egen skoles praksis i forhold til hvilket læringsresultat elevene oppnår er også viktig for å øke elevenes læringsutbytte.

Skoleeiers kompetanse til å vurdere å veilede skolene, samt sette inn tiltak vil også være avgjørende for den tilpassede opplæringen og elevenes læringsutbytte.

Hvordan skoleeier, skoleledere og lærere bruker kunnskap om egen praksis, egne elever og egen skole sammen med de resultater som kommer frem på nasjonale prøver, elevundersøkelser og andre eksterne vurderingsverktøy vil være med å påvirke i hvilken grad skolen lykkes i å gi en *opplæring tilpasset den enkelte elev*.

Prinsipper for vektlegging av nasjonale prøver og andre målingsverktøy.

Nasjonale prøver er ett av flere hjelpemidler for å måle resultat og kvalitet ved den enkelte skole. Nasjonale prøver er et hjelpemiddel og den delfaktor som ligger til grunn for skoleeier sin kvalitetsvurdering av den enkelte skole. Nasjonale prøver sier lite om elevenes ferdigheter i samarbeid, samhandling og øvrige sosiale ferdigheter som i norsk arbeidsliv anses som meget viktige.

Ved bruk av kvalitetsmålinger i form av tester og undersøkelser, må disse brukes med omtanke som verktøy ved den enkelte skole. Nasjonale prøver er et hjelpemiddel, men som resultatmål for en hel skole er grunnlaget for tynt.

Sortlandsskolen skal ha et særskilt fokus på tidlig innsats. Det skal rapporteres årlig til skoleeier hvordan den enkelte skole løser behovet for tidlig innsats og hvilke virkemidler som as i bruk (for eksempel bruk av sosiallærer)

3. Digital kompetanse

3.1 Visjon for Sortlandsskolen

«Elevene i Sortlandsskolen skal bli selvstendige og kompetente brukere av digitale verktøy og medier. De skal utvikle gode holdninger som gjør at de får en trygg og positiv digital hverdag og kvalifiseres til morgendagens samfunn. I Sortlandsskolen skal elevene få tilgang til teknologi som fremmer interaktiv læring. De skal møte lærere med innsikt og erfaring i å bruke IKT på en faglig og pedagogisk måte.»

Opplæringa skal gi tilgang til dagens arbeids- og samfunnsliv og kompetanse til å mestre skiftende omgivelser og ei ukjent framtid. Den skal legge fundamentet for den kompetansen som trengs når samfunnet og yrker endrer seg raskt.

Opplæringa som helhet skal legge grunnlag for at de unge får en meningsfylt opplevelse av sitt dagligliv og at de kan gi et produktivt bidrag til arbeids- og samfunnsliv. Dette gjelder alle elever; barn, unge og voksne som får grunnskoleutdanning i Sortland kommune.

Vårt moderne samfunn og vårt arbeidsliv er mer eller mindre basert på bruk av teknologisk utstyr. Vi ser at teknologi er det raskest voksende området mennesket har utviklet for å nå sine mål, arbeide lettere og samarbeide bedre.

Digital kompetanse innebærer at elevene kan bruke digitale verktøy, medier og ressurser hensiktsmessig og forsvarlig. De skal kunne løse praktiske oppgaver, innhente og behandle informasjon, skape digitale produkter og kommunisere.

Begrepet digital kompetanse innebærer mange aspekter, og er en del av det kompetansebehovet alle arbeidstakere har på et eller flere nivå. Derfor er digitale ferdigheter en av de fem grunnleggende ferdigheter som våre elever skal tilegne seg i opplæringa.

På samme måte som grunnleggende ferdigheter i lesing, muntlig, skriftlig og regning skal også grunnleggende digitale ferdigheter arbeides med i alle fag.

Utdanningsdirektoratet definerer grunnleggende digitale ferdigheter slik:

«Grunnleggende digitale ferdigheter er å kunne velge, vurdere og bruke informasjon. Dette innebærer at elevene skal kunne søke, lokalisere, behandle, produsere, gjenbruke, presentere og evaluere informasjon samt kommunisere og samhandle med andre.»

Innholdet i begrepet «interaktiv læring» er i stor grad knyttet til arbeid med digitale verktøy og ressurser i skolen. Dette er en del av den læringa som eleven skal få i skoletiden. Ved hjelp av interaktiv læring, engasjeres eleven aktivt i læringsprosessen. Samspillet mellom egen bruk og veiledning fra lærer eller av læremidlet i seg selv gjør at læringen kan få en annen kvalitet og opplevelse enn en mer passiv læringsprosess hvor observasjon og lytting har hovedfokus.

Digitale verktøy og ressurser til interaktiv læring kan utnyttes i alle fag, likevel er det noen fag som egner seg bedre enn andre. Matematikk og naturfag er fag som blant annet behandler, samler og systematiserer data samt utforsker og løser matematiske problemer og vil egne seg godt som arena for interaktiv læring. Tverrfaglig arbeid og norsk vil også være gode arenaer hvor elevene kan utvikle sammensatte tekster og skrive tekster sammen.

Digitale ferdigheter er tett koblet til dannelsesperspektivet som er et overordnet mål i læreplanverket. I danningsbegrepet ligger også innvielse i kultur, samfunn og tradisjon. Våre barn og unge lever i en kultur som preges av mange ulike uttrykk. De er kulturbærere av gammel tradisjon og kulturskapere i sin egen tid. Bruk av digitale verktøy og digitale medier gir anledning til å lære om kulturer samt å gi sitt eget uttrykk til kulturbegrepet på mange ulike arenaer og uttrykk, blant annet bruk av blogg, musikk, film og billedlig kunst.

Digital kompetanse innebærer også å utvikle en **god digital dømmekraft**. For å være aktive deltakere i samfunnet må mennesket i tillegg til å være problemløsende kunne gjøre bevisste valg. Dette innebærer at skolen må øve opp elevenes evne til undersøke tema, fagområder og problemstillinger, samt deres evne til refleksjon over normer og verdier.

Vi vet at våre barn og unge vil møte ulike religiøse og politiske meninger i samfunnet. Noen som skrevne ord og uttalelser, andre som handlinger som får konsekvenser for grupper av mennesker i samfunnet, eller samfunnet vårt som helhet. Det er nødvendig at våre barn og unge utvikler en evne til å tolke medieuttrykk, nyhetsformidling av hendelser og handlinger, bruk av reklame, slagord, film eller annet som angir meninger og profilerer holdninger.

I tillegg til å kunne utvise dømmekraft i sin bruk av verktøy og medier er det også viktig at elevene får erfaring med selv å bruke disse for å uttrykke seg faglig, sosialt og kulturelt. De må erfare og forstå at de selv har en mulighet til å gjøre sin stemme gjeldende og påvirke sitt samfunn, både i vennekrets, klassesammenheng, nærmiljøet, nasjonalt og internasjonalt.

Med det vi vet om konsekvensene av **digital mobbing og misbruk** av medier er forståelsen for hva ondsinnet og ukritisk bruk av digitale medier kan få vel så viktig som å øve opp deres kunnskap om digitale verktøy. I skolen må barn og unge møte tydelige voksne som har god kunnskap om dette og kan formidle reflekterte holdninger.

Det må stilles like store krav og tydelige forventninger til elevenes omgang og kommunikasjon på nett som i den «virkelige verden.» Denne problemstillingen vil også være en del av området for elevenes læringsmiljø og skole-hjem samarbeidet.

Sortland kommune har ikke per i dag en tilstrekkelig mengde eller godt nok oppdatert digitale verktøy tilgjengelig for elever og lærere. Endringer og nyvinninger i det teknologiske feltet krever også at digitale verktøy blir kontinuerlig oppdatert. For å gi våre elever en god digital kompetanse og godt utbytte av interaktiv læring er det nødvendig at vi sørger for at våre digitale verktøy og kompetanse til å bruke dette hos lærer er på høyde med nasjonalt nivå.

3.2 Kjennetegn

Eleven

- Har tilgang til nødvendige digitale verktøy i læringsarbeidet.
- Bruker digitale hjelpemidler og medier på en hensiktsmessig måte i sitt læringsarbeid.
- Har kunnskaper i å finne god og relevant informasjon.
- Utvikler en kritisk holdning til digitale medier og sin bruk av dem faglig og sosialt.
- Har gode holdninger til bruk av sosiale medier og folkeskikk på nett.

Foresatte

- Har gode rutiner for bruk av læringsplattform i hjem-skole samarbeidet.
- Følger opp sine barns bruk av internett og sosiale medier.
- Hjelper barna til å utvikle gode holdninger i sin bruk av sosiale medier.

Lærere og andre ansatte

- Deltar på kurs, samt mottar veiledning og opplæring.
- Holder seg oppdatert på nye hjelpemidler og pedagogisk bruk av disse.
- Bruker varierte digitale læremidler aktivt i sin undervisning.
- Legger til rette for at elevene kan bruke ulike digitale verktøy i læringsarbeidet.
- Har god innsikt i kildevurdering på nett.
- Formidler gode holdninger til bruk av sosiale medier og folkeskikk på nett.
- Har gode rutiner for bruk av læringsplattform i hjem-skole samarbeidet.

Skoleleder:

- Sørger for at skolen har oppdaterte digitale ressurser som er lett tilgjengelig.
- Sørger for god opplæring og veiledning av lærere og andre ansatte.
- Sørger for at skolen har gode rutiner og beredskap for oppfølging av misbruk og digital mobbing.
- Sørger for at skolen følger rutinene for datasikkerhet.
- Sørger for at forebygging av mobbing i sosiale medier er en del av skolens forebyggende arbeid mot mobbing.
- Tilbyr foresatte opplæring i bruk av læringsplattformen

Skoleeier:

- Sørger for kontinuerlig og bevisst oppdatering av digitale verktøy for å opprettholde nasjonalt nivå.
- Sørger for at fornying og investering av digitalt utstyr og verktøy kommer med i kommunens budsjettplan.
- Sørger for at skolene har tilstrekkelig støtte og veiledning i bruk av de digitale verktøy som forventes brukt.
- Sørger for at ansvarsforholdet mellom kommunens IT-avdeling og skolene er avklart.
- Sørger for at skolenes behov for økt kompetanse kommer med i kommunal kompetansehevingsplan.
- Sørger for at skolen har klare rutiner og ansvarsfordeling for datasikkerhet.
- Sørger for at skolene har en brukervennlig og kvalitativt god læringsplattform.

3.3 Forskning

I en undersøkelse gjennomført av Medietilsynet om barns og unges mediebruk, kommer det fram følgende:

- De aller fleste har tilgang på tv, pc/ Mac, dvd/Blu-ray-spiller, spillkonsoll og nettbrett hjemme.
- 70 % av barna (9-16 år) har tilgang til pc/ Mac på eget rom, 46 % har tilgang til tv og
- 44 % har tilgang til spillkonsoll på rommet sitt.
- Samtlige av barna i alderen 15-16 år, 98 % i alderen 12-14 år og 91 % i alderen 9-11 år har egen eller deler mobil. 66 % har smarttelefon.
- Barna bruker de ulike funksjonene på mobilen mye mer enn tidligere. Størst økning er det når det gjelder å bruke mobilen til Internett, fra 14 % i 2010 til 54 % i 2012.
- Videotjenester, samt sosiale nettsteder og søkemotorer er det barna oftest bruker
- Internett til. Chatteprogrammer og musikkjenester er også populært.
- Det er først og fremst skole og foreldre som har lært barna om fornuftig bruk av mobiltelefon, dataspill og Internett.
- 80 % av foreldrene synes at det er foreldre og voksne i barnets nærhet som har størst ansvar for beskyttelse av barn og unge i deres bruk av medier.
- 30 % av barna har lagt merke til at noen har mobbet noen på Internett eller via mobilen i løpet av det siste året.

Forskning på elevers informasjonssøkeadferd tyder på at det er vanskelig for en del barn og unge å erkjenne et informasjonsbehov. Googlegenerasjonen (født etter 1993) har ofte god teknisk innsikt, men mindre kunnskap om hvordan de skal finne fram til god og relevant informasjon. Å kunne formulere problemstillinger og legge opp søkestrategier er noe som må læres. Elevene må kjenne til flere typer kilder, vite hvilke som kan brukes i ulike sammenhenger og vite hvor man skal lete.

Nasjonal og internasjonal skoleforskning viser at norske skoleelever ikke klarer å gjøre seg god nok nytte av informasjonen i tekstene de arbeider med. Undersøkelser viser at læringsutbyttet i informasjonssøk og – bruk blir best når undervisningen knyttes til oppgaver elevene løser i forbindelse med fag.

Senter for IKT i utdanningen sier i sin rapport Monitor 2012 at noen lærere unnlater å benytte teknologi som kan være til hjelp i undervisningen, fordi de ikke vet hvordan de skal bruke den. Felles for lærere og elever er at de må lære å beherske IKT og lære hvordan de kan bruke IKT for å lære fagene. Mange elever er avhengig av hjelp og støtte fra læreren for å nå kompetansemålene i læreplanen. Derfor trenger lærere innsikt og erfaring i hvordan de kan ta i bruk IKT på en faglig og pedagogisk måte.

Rapporten presenterer en rekke funn fra forskningslitteratur på interaktive tavler (IAT). Manglende kompetanse hos lærerne er en flaskehals i innføringen av god IAT- bruk i skolen (Miller og Glover, 2010). Den danske Nordic SMART-rapporten (Wolfgang, Lauritzen & Mortensen, 2011) peker på noe lignende. De hevder at lærerne har god generell IT-kompetanse, men at den ikke er koblet godt nok til undervisningsinnholdet. Behovet for god og kontinuerlig opplæring av lærerne er det altså stor enighet om.

Når det gjelder kompetanseutvikling i bruk av interaktive tavler i undervisning, så viser en del forskning på området at det kan være både utfordrende og tidskrevende å lære å bruke tavlene på en god faglig-pedagogisk måte. Winkler (2011) finner også at dersom man skal lykkes med å implementere effektiv IAT- undervisning, må kurs for lærere følges opp av en form for mentorstøtte.

I en rekke studier trekkes betydningen av skoleledelsen frem som sentral ved implementeringen av ny teknologi. En tilstedeværende og støttende ledelse og en stor satsing på kompetanseheving blant lærerne er viktig.

3.4 Status

Sortlandsskolen trenger mer detaljert kunnskap om lærernes kompetanse i bruk av digitale verktøy i undervisningen. Sortlandsskolen trenger også tilstrekkelig oversikt om hvor utbredt bruken av nasjonale veiledere, undervisningsopplegg og nettsteder er.

Medietilsynet har på sine nettsider linker til samarbeidspartnere som har utviklet undervisningsopplegg om mobbing, om sikkerhet på nett og om digital dømmekraft. Sortlandsskolen har ikke benyttet seg godt nok av mulighetene som ligger i slike ressurser.

Sortland ungdomsskole gjennomførte i 2013 IKT-basert eksamen i fagene engelsk, norsk og matematikk. Fra 2014 er dette obligatorisk for alle ungdomsskoler. Antall elever pr pc varierer mellom 2,8 og 6 på Sortlandsskolene. Samlet sett i er det 4,2

elever pr pc i Sortlandsskolen mot det nasjonale gjennomsnittet er på 2,8.

Nesten alle elever har tilgang på flere digitale hjelpemidler hjemme, og bruker relativt mye tid på dette. Bruken av nettbrett har eksplodert i forbrukermarkedet, mens det er nærmest fraværende i Sortlandsskolen.

Mange klasserom i Sortland har interaktive/ elektroniske tavler. Som en del av Sortlands IKT-satsing ble det i 2013 kjøpt inn til samtlige 1. trinn.

I tillegg ble utstyret også prøvd ut i 3 barnehager i 2013, så to barnehager til i 2014. I løpet av 2015 skal alle barnehagene i Sortland kommune ha interaktive tavler tilgjengelig og kunne gjøre seg nytte av dem både som ledd i tidlig innsats og for å styrke forbindelsen mellom barnehage og skole.

Høsten 2013 tok Sortlandsskolen i bruk STL+ (Skrive seg Til Lesing) som er en teknologisk basert metode for å sikre god leseopplæring – et godt eksempel på hvordan man bruker digitale verktøy for å styrke grunnleggende ferdigheter i lesing.

Sortland kommune er en sentral aktør i etableringen av Newton-rommet. Rommet framstår som et svært godt oppdatert læringsrom teknologisk sett, og er et viktig element i tilretteleggelsen av undervisning rettet mot morgendagens arbeidsliv.

En del av skolebygningen er gamle, og gir utfordringer både i forhold til nettilgang, elektrisk kapasitet og praktiske løsninger for interaktiv undervisning.

3.5 Mål

Sortlandsskolen skal ha en kompetansehevingsplan innen IKT – digitale ferdigheter.

Kartleggingen av lærernes kompetanse vil gi oss den nødvendige oversikt over kompetansebehovet på flere områder. Dette må ivaretas i en kompetansehevingsplan for IKT-området.

Kompetansebehovet skal også synliggjøres i kommunens kompetansehevingsplan slik at det også er en del av Sortlandsskolens og kommunenes kompetanseheving. Gjennom å styrke kompetansen hos lærerne i bruk av digitale læremidler i undervisningen, og legge til rette for aktiv bruk av disse skal skolen sette elevene i stand til å møte kravene i morgendagens arbeidsliv..

Elevene i Sortlandsskolen skal ha tilgang på de digitale verktøyene de trenger til sitt læringsarbeid. Skolen skal ha tilgjengelig teknologi og digitale løsninger som er på høyde med det elevene møter i samfunnet for øvrig. Sortlandsskolen må være ambisiøs på vegne av elevene.

Gjennom statusdelen framkommer det at Sortlandsskolen har lav tetthet på pc-er til bruk i

læringsarbeidet på skolen. For å innfri kravene samfunnet har til opplæringen i digitale ferdigheter, skal det utarbeides en plan for en kontinuerlig og bevisst fornying og oppdatering av digitale verktøy til bruk i skolen.

Planen må ta hensyn til de ulike behovene for elever, lærere og administrasjon og hvilken mengde utstyr som er nødvendig samt å kunne se sammenheng i valg av utstyr. Sortland kommune skal også arbeide for å bedre de fysiske forholdene med nett- tilgang, bygningsmasse og elektrisk tilgang for å kunne øke maskinparken i tilstrekkelig grad.

Sortlandsskolen skal ha tilgang på teknologi som understøtter interaktiv læring og pedagogikk, og skal gi elevene tilgang til læringsmedier som fremmer utviklingen av digitale ferdigheter i samsvar med målsettingene i læreplanen. Bruk av Newtonrommene vil være en naturlig del av læreplanen. Digitale verktøy skal være et middel for å styrke elevenes øvrige grunnleggende ferdigheter.

En jevn fornyelse av elevenes digitale utstyr skal ikke gå på bekostning av andre behov i skoleverket, som for eksempel lærerbøker, konkretiseringsmateriell og andre læremidler til bruk ved ekskursjoner og elevforsøk. Lærere skal ha en jevn fornyelse av sitt dataverktøy.

Det skal utarbeides en veiledning for IKT- ansvarlige på skolene. Økt tetthet på maskiner på både hos elever og lærere krever mer ressurser til oppfølging og drift av utstyr. Veiledningen skal ivareta innhold, bruk og kvalitet i denne tjenesten. Den skal være med å kvalitetssikre samarbeidet mellom kommunenes IT-avdeling og tjenesten IKT-ansvarlige skal sørge for å tilby sin skole.

Sortland kommune skal utarbeide lokal læreplan i Digitale ferdigheter. Den lokale læreplanen skal ivareta innholdet i opplæringen innen digitale ferdigheter slik det er beskrevet i Kunnskapsløftet og retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet og kunnskapsdirektoratet. Sortlandsskolen skal slik bidra til at elevene utvikler kunnskaper, ferdigheter, kreativitet og holdninger som alle trenger for å bruke digitale medier for læring, mestring og utvikling av samfunnet når det gjelder både tradisjon, kultur, forskning og arbeidsliv.

Sortlandsskolen skal ta i bruk «Digital dømmekraft», utviklet av Drammen kommune. Elevene i Sortlandsskolen skal utvikle gode holdninger som gjør at de har et bevisst og kritisk forhold til sin bruk av digitale medier, verktøy og ressurser. De skal kunne bruke disse på en forsvarlig måte og ha et bevisst forhold til personvern og etisk bruk av internett.

De skal utvikle gode kunnskaper i å vurdere kilder og på den måten finne relevant og reel informasjon. For å ivareta dette skal Sortlandsskolen ta i bruk «Digital dømmekraft» – et undervisningsopplegg fra Drammen kommune. Dette er framsatt som et eksempel til

etterfølgelse gjennom at Medietilsynet bruker det på sine nettsider.
<http://digitaldommekraft.no/>

Sortlandsskolen skal ha et godt samarbeid med foresatte hvor vi gjensidig støtter hverandre i våre barn og unges digitale oppdragelse. Foreldrene har oppdrageransvaret for barna, og skolen skal hjelpe og støtte dem i dette og har det faglige ansvaret for opplæringen. Det er naturlig at opplæringen i bruk av læringsplattformen også kan inneholde råd om nettvett og grenser for nettbruk og være fora for drøfting mellom foresatte og skole om ulike problemstillinger. Foreldrene og skolen har felles ansvar for utvikling av godt nettvett. Dette fordrer et tett og godt samarbeid mellom hjem og skole.

Sortlandsskolen skal ha gode løsninger for digital kommunikasjon mellom hjem og skole for å støtte foreldrene i oppfølgingen av barnas skolegang.

Digital kommunikasjon skjer gjennom læringsplattformen som benyttes i skole-hjem samarbeidet. Sortlandsskolen skal sikre tilstrekkelig god informasjonsflyt mellom foresatte og skole. Skolene skal derfor legge til rette for god opplæring i bruk av denne for både elever, foreldre og ansatte i skolen. Slik kan vi skape gode rutiner både hos foreldrene og hos skolens ansatte. Sortlandsskolens kompetansehevingsplan innen IKT skal også omfatte denne opplæringen.

En helhetlig tenkning innen satsningsområdet Digital kompetanse skal styrke opplæringens kvalitet som helhet og gi et bedre læringsutbytte for alle våre elever. Satsningen omfatter også barnehagenes bruk av digitale tavler og verktøy. Sortland kommune som skoleeier vil styrke alle nivå, både skoleleder, IKT-ansvarlige, lærere, elever og foresatte for et bedre utbytte av digitale verktøy og ressurser. Vi vil heve kompetansen, legge bedre til rette for samarbeid og gi bedre tilgang på nødvendige digitale verktøy og utstyr.

4. Skole-hjem samarbeid

4.1 Visjon for Sortlandsskolen

«I Sortlandsskolen har vi gode relasjoner til våre samarbeidspartnere. For å skape et godt læringsmiljø for elevene er foresatte Sortlandskolens viktigste samarbeidspartnere. I Sortlandsskolen har vi et godt skole-hjem samarbeid som gir kvalitet til skolens virksomhet og styrker elevenes læring og sosiale kompetanse»

«Skole-hjem samarbeid» er et overordnet begrep for forholdet mellom hjem og skole og beskriver en gjensidighet i relasjonen mellom partene. Skolens virksomhet er regulert av Opplæringsloven og Kunnskapsløftet. Her sies det blant annet at ansvaret for samarbeidet mellom skole og hjem ligger på skolen som den profesjonelle part. Dette innebærer at det er skoleledere og lærere som skal ta initiativ til dette samarbeidet. Skolen har det faglige ansvaret for opplæringen, mens de foresatte har oppdrageransvaret.

«Skolen og lærebedriften skal legge til rette for samarbeid med hjemmet og sikre foreldres og foresattes medansvar i skolen. Hjemmet skal få informasjon om målene for opplæringen i fagene, hvordan opplæringen er lagt opp, hvilke arbeidsmåter som brukes og om vurdering av elevenes faglige utvikling. Det skal også legges til rette for at foreldrene eller de foresatte kan delta i reelle drøftinger om utviklingen av skolen. Foreldremedvirkning er organisert gjennom foreldreråd og samarbeidsutvalg lokalt og Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) nasjonalt.»

Foresatte er opptatt av at barna deres trives, lærer og utvikler seg. Uansett bakgrunn og utdanning, spiller foresatte en sentral rolle i barnas læring og utvikling. Hjemmet og skolen er de mest betydningsfulle utviklingsarenaene barn og unge har. Det de erfarer her, får stor betydning for deres fungering og videre utvikling. Skolen og lærerne skal støtte og hjelpe foreldrene til det beste for barnas læring og utvikling.

Utdanningsdirektoratet påpeker at skole-hjem samarbeidet skal bygge på noen grunnleggende prinsipper:

1. Samarbeidet lykkes som regel best om foresatte og lærere framstår som et **vi** med tydelige felles målsettinger.
2. Lærere og foresatte bør oppfatte hverandre som likeverdige deltakere i samarbeidet og møte hverandre med respekt.
3. Lærere og foresatte bør i samarbeidet blant annet se på hverandre som en ressurs i barnets oppvekst.
4. Samarbeidet mellom skole og hjem skal bestå av informasjon, dialog og medvirkning.

Opplæringsloven og læreplanverket uttrykker at foreldrene skal få informasjon om målene for opplæringen og hvordan den er lagt opp. Videre skal foreldrene delta i faktiske drøftinger om

opplæringen og utviklingen av skolen. Foreldrene skal også ha reell mulighet for innflytelse på skoletilbudet til barna sine. Ut fra disse nasjonale føringene kan vi si at det eksisterer tre ulike nivåer for samarbeidet:

1. Informasjon

Dette nivået dreier seg om utveksling av gjensidig informasjon fra skolen til hjemmet og fra foreldrene til skolen. Eksempler på dette vil være at lærerne orienterer om hvordan opplæringen foregår på skolen, og hvordan eleven klarer seg.

2. Dialog og drøftinger

Dialog og drøftinger innebærer en reell og sannferdig kommunikasjon mellom foreldrene og lærerne om forhold som angår elevene, undervisningen, læringsmiljøet og utvikling av skolen.

3. Medvirkning

Medvirkning innebærer at både skolen og foreldrene skal ha innflytelse på de beslutningene og den pedagogiske praksisen som berører elevene. For foreldrene vil dette ofte dreie seg om at deres oppfatninger blir tatt hensyn til av lærerne og skolen.

Et samarbeid mellom hjem og skole som begrenser seg til at skolen og lærerne formidler informasjon til foreldrene, vil ikke være et samarbeid. Det er avgjørende at hjem og skole har åpne og gode dialoger og kommer fram til enighet gjennom felles beslutninger, til beste for elevenes læring og utvikling. Foreldremøter, utviklingssamtaler og annet samarbeid mellom hjem og skole bør alltid bære preg av både informasjon, dialog og medvirkning.

Lærernes største arbeidstakerorganisasjon, Utdanningsforbundet, har utarbeidet «Lærerprofesjonens etiske plattform». Der fremgår det følgende som understøtter skolens og lærernes ansvar for å sikre et godt samarbeid:

- *Vi har ansvaret for tillitsfull samhandling med dem vi jobber for og med. Vår lojalitet ligger hos barnehagebarn og elever for å fremme deres beste. Sannferdig formidling av kunnskap og god faglig tilrettelegging er avgjørende.*
- *Førskolelærere, lærere og ledere møter barnehagebarn, elever og foresatte med respekt.*

Barn med ekstra behov for oppfølging faglig eller sosialt er i større grad avhengig av et godt samarbeid mellom skole og hjem. Skolen må derfor være fleksibel i sin grad av samarbeid og hvilke krav som stilles til dette når det gjelder enkeltelever.

Det ligger også et særskilt ansvar på skolen for å ivareta barn og foreldre med bakgrunn i andre kulturer. Disse familiene kan ha andre forventninger av hvilken rolle skolen har overfor deres barn og vår forventning om samarbeid og oppfølging.

Der innføringsklasser er innført ligger det et særlig ansvar for å ivareta minoritetsspråklige elever og foreldre i skole-hjem samarbeidet.

For å gi alle elever et godt lærings- og oppvekstmiljø, er det helt nødvendig at hjem og skole har en felles forståelse for samarbeidet. Elevens helhetlige utbytte av opplæring vil være bedre om samarbeidet med hjemmet bærer preg av likeverd, gjensidighet, god dialog, god informasjon og medvirkning. Slik ser vi at et godt skole-hjem samarbeid er en av de viktigste bærebjelkene i et godt læringsmiljø for våre elever.

I stortingsmelding nr. 31 (2007/2008) oppsummeres ansvarsområdene slik:

Foresatte har ansvar for:

- Å kjenne til skolens regelverk og bidra til barnas etterfølgelse av dette.
- Å holde seg informert om sine barns skolesituasjon.
- At barna møter forberedt på skolen.
- At barna gjør lekser, men skolen kan ikke forutsette at det gis faglig hjelp hjemme.
- Å gi skolen nødvendig informasjon om forhold ved barna som er viktig for skolen å kjenne til.

Skolen har ansvar for:

- Å legge til rette for et godt samarbeid med hjemmene.
- Å dokumentere og informere de foresatte om elevens læring og utvikling.
- Å klargjøre og informere elevene og foresatte om skolens mål, innhold og arbeidsformer.
- Å informere elevene og de foresatte om deres rettigheter og plikter.
- Å bidra til utvikling av elevenes sosiale ferdigheter.
- Å skape et godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.
- Å støtte foresatte i deres oppdragelse av barna.
- Å lytte til de foresatte og samarbeide med dem i skolens utvikling av innhold og virksomhet.
- Å være informert om den enkelte elevs situasjon og jevnlig dele denne informasjonen med foresatte.

Hjem- skole samarbeid skal også ivaretas på andre nivå enn bare i tilknytning til oppfølging av foreldre og enkeltelever. Hver grunnskole skal ha et foreldreråd som alle foreldre er medlem i. Foreldrerådet velger et arbeidsutvalg (FAU) som representerer foreldrene i skolens samarbeidsutvalg.

«Foreldrerådet skal fremme fellesinteressene til foreldrene, og medvirke til at elever og foreldre tar aktivt del i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Foreldrerådet skal arbeide for å skape godt samhold mellom hjemmet og skolen, legge til rette for trivsel og positiv utvikling blant elevene, og skape kontakt mellom skolen og lokalsamfunnet. Informasjonsflyt, samarbeid, treffpunkter og gjensidighet er de sentrale virkemidlene for å nå målsettingen om et godt samarbeid mellom skole og hjem. Det er i prinsippet tre parter som skal samarbeide for å nå målet; elevene, hjemmet (foresatte) og skolen. Alle må involveres for å lykkes.»

I FAU tas opp saker som har felles interesse for alle elever og gir foreldrene et organ hvor de aktivt kan påvirke arbeidet med å skape et godt skolemiljø. FAU er et viktig organ for å skape et godt samhold mellom hjem og skole, øke trivsel og positiv utvikling hos elevene. Foreldrerådet spiller også en rolle i å skape en god kontakt mellom skole og nærmiljø.

4.2 Kjennetegn

Eleven

- Opplever at skolen og foresatte samhandler og har god dialog
- Opplever at skolen og foresatte har avklarte forventninger til hverandre i samarbeidet
- Opplever at skolen og foresatte har gjensidig respekt og tillit til hverandre
- Opplever at foresatte har positive forventninger til deres skolearbeid
- Opplever foresatte som framsnakker skolen og betydningen av opplæring og utdanning
- Opplever at alle foresatte har en god dialog med hverandre
- Opplever at foresatte har tydelige holdninger i forhold til ekskludering og mobbing

Foresatte

- Opplever at skolen møter dem med respekt og profesjonalitet
- Opplever tydelighet i skolens forventning til foresattes medvirkning
- Deltar i møter og samarbeid rundt sine barn
- Har en positiv holdning til skolen og støtter sine barn i skolearbeidet
- Opplever at deres vurdering og mening tillegges vekt
- Deltar i FAU og samarbeidsutvalg
- Deltar i sosiale arrangement og bidrar til et positivt sosialt miljø ved skolen

Lærere og andre ansatte

- Er godt kjent med Sortland kommunes plan for skole-hjem samarbeid og standard for hjem- skole samarbeid og etterlever den til det beste for elevene.
- Legger til rette for et godt samarbeid og positiv dialog med foresatte.
- Gir foresatte relevant og nødvendig informasjon om barnets utvikling og læringsmiljø.

Skoleleder

- Samarbeider med foreldrenes råd og utvalg for å utvikle en felles høy standard for samarbeidet mellom hjem og skole.
- Er tydelige på hvilke forventninger skolen har til foreldrene og elevene.
- Følger opp, støtter og veileder lærere i arbeidet med et godt skole-hjem samarbeid.
- Sørger for at ansatte har mulighet til å være tilgjengelig for foreldresamarbeid.

Skoleeier

- Fører tilsyn med skolenes virksomhet, også i forhold til hjem-skole samarbeid.
- Er tydelig i forhold til forventninger til skolene.
- Følger opp, støtter og veileder skoleledere i arbeidet.
- Støtter SKFU i etablering og drift.

4.3 Forskning

Forskningsbasert kunnskap om foreldrenes betydning for skoleprestasjoner gir gode argumenter for at skolen bør samarbeide nært og godt med foreldrene i grunnopplæringa.

Et godt samarbeid mellom skole og hjem viser seg å være en sentral faktor for elevenes faglige og sosiale utvikling. For å etablere et godt samarbeid ved den enkelte skole er det viktig at skolen og hjemmet er bevisst sine oppgaver. En forutsetning for dette er at begge partene kommuniserer tydelig, og at forventninger avklares.

Hattie, en anerkjent internasjonal skoleforsker har dokumentert at det er foreldrenes forventninger til skoleprestasjoner som har sterkest innvirkning på elevenes motivasjon og innsats. Deretter følger foreldrenes interesse for skolearbeid hjemme og på skolen og dialog om skolefremgang. Britiske studier knyttet til elevenes prestasjoner i skolen viser at for barn i syvårsalderen er det foreldrene gjør hjemme seks ganger viktigere enn det som skjer på skolen.

Hans forskning viser også at foreldrene jevnt over er positive til skolen og at de stort sett stiller opp på ulike tiltak som iverksettes fra skolens side. De er også i stor grad tilfreds med den informasjonen skolen gir. Samtidig dokumenterer Hattie at mange foreldre opplever seg fremmedgjort i skolen fordi de ikke forstår skolens språk og ulike studier viser også at skole-hjemsamarbeidet domineres av skolen, og at foreldrenes reelle innflytelse er liten.

Betydningen av samarbeidet er siden blitt understreket av undersøkelser som viser at foreldre som støtter elevenes læring og som fremmer positive holdninger til skolen, bidrar positivt til sitt barns faglige og sosiale utvikling (Nordahl 2007). Skolen må derfor betrakte foreldrene som jevnbyrdige samarbeidspartnere i utdanningen og oppdragelsen av deres barn.

Undersøkelser viser at de foresatte i liten grad deltar i drøftinger om skolens arbeid, at de har liten reell medbestemmelse, og at de er usikre på hvilke forventninger skolen har til dem, og hvordan skolen ønsker at samarbeidet skal være (Kunnskapsdepartementet 2004).

De foresatte har oppdrageransvaret og skolen har det faglige ansvaret for opplæringen. Med dette som utgangspunkt, er det viktig at gode samarbeidsrelasjoner og ansvar for medvirkning blir forstått av skolen og hjemmet.

4.4 Status

Sortlandsskolen har i dag et Sortland kommunale foreldreutvalg - SKFU. Utvalget har vært etablert i flere år og har medlemmer fra alle skolene. Etter skolestart og lokale valg av representanter etableres det nytt SKFU hver høst. Det er kommunalsjef for oppveksts som sørger for etablering.

Tilbakemeldingene fra representantene i utvalget har i stor grad vært positive. Det som derimot må trekkes fram som et forbedringspotensial er å sikre kontinuitet i deltakelse fra den enkelte skole, samt å få etablert en standard for samarbeidet, slik at det langsiktige arbeidet og god medvirkning blir ivarettatt.

Sortlandsskolen har i dag etablerte samarbeidsorgan som skolemiljøutvalg og samarbeidsutvalg på hver skole. Hver skole har sitt eget FAU (Foreldrenes Arbeidsutvalg). Dette er i tråd med lover og forskrifter for slikt samarbeid. Det kan derimot se ut til at lokal praksis er sprikende med tanke på hvordan dette praktiseres.

Det som kanskje er mest framtrædende i tilbakemeldinger fra FAU-representanter i skolen, er ulikheter i hvilke saker som fokuseres på lokalt, manglende avgrensninger mellom skolemiljøutvalg og samarbeidsutvalg, og ulik grad av involvering i skolens drift. Dette er områder som ved ulik håndtering lokalt kan medføre generell reduksjon i reell medvirkning og påvirkning. Det eksisterer derfor et behov for å løfte fram en sterkere felles standard for hvordan den enkelte skole utøver sin plikt for å legge til rette for foreldremedvirkning gjennom rådsorganene. I tillegg bør det utarbeides en felles standard for samarbeidet mellom hjem og skole.

I løpet av skoleåret 2012/2013 har det vært utprøvd forsøk med foreldrestyrte foreldremøter på noen skoler. I praksis betyr det at i forkant av et foreldremøte arrangeres det et møte mellom foreldrekontaktene i klassen/trinnet og kontaktlærer. På dette møtet avklares det hva foreldrene ønsker at lærer skal ha fokus på som tema i den tiden lærer får tildelt. Dette kan være tema som lese- og skriveopplæring, den sosiale situasjon i elevgruppen og mulige tiltak fra skolen og foreldrene, praktisk matematikkundervisning, eller bruk av digitale læremidler og dialog rundt bruken. Målet med dette tiltaket har vært å øke foreldredeltakelsen, gi informasjon om hvordan skolen arbeider og skape en bedre arena for refleksjon og medvirkning.

Dette har vist seg å bli godt mottatt blant foreldre og lærere. Det er derfor et behov for å få en gjennomgang av erfaringene og få vurdert om dette tiltaket skal utvikles videre. Dette arbeidet bør inngå i Sortlandsskolen arbeid med en høy standard for samarbeid mellom hjem og skole.

I samarbeidet mellom skole og hjem vedrørende den enkelte elev, har Sortlandsskolen tatt viktige skritt siden skoleåret 2012-2013. Skolene har i stor grad av fellesskap arbeidet med å utvikle felles kriterier og praksis rundt Vurdering for Læring.

Dette arbeidet har vært viktig for å framstå som en helhetlig skole i møte med den enkelte elev og foreldre. Gjennom å utvikle et felles begrepsapparat og standardiserte vurderingsstrukturer arbeider Sortlandsskolen med å forbedre sin profesjonelle kultur for veiledning og vurdering. Målet med satsingen er å utvikle en felles kultur for god vurdering og tilbakemeldingspraksis.

Denne satsingen har hatt direkte påvirkning på hvordan den enkelte elev og dens foreldre opplever å bli møtt, og gitt et bedre grunnlag for å sette den enkelte elev i stand til å utvikle sitt potensiale.

Sortlandsskolen har i dag få konkrete og dokumenterte undersøkelser som beskriver nivå eller kvalitet på skole-hjem samarbeidet. Det må være et mål for skolen å sikre seg god informasjon om foreldrenes syn på skolen og samarbeidet gjennom målrettede undersøkelser, der skolen og foreldrene samarbeider om høy deltakelse for å sikre stor svarprosent.

4.5 Mål

I Sortlandsskolen skal vi ha høy kvalitet i samarbeidet mellom skolen og hjemmet.

Samarbeidet skal bygge på likeverdighet og gjensidig avklarte forventninger.

Foreldresamarbeidet kan deles inn i seks ulike områder;

- Oppdragelse og omsorg
- Kommunikasjon
- Frivillig deltakelse
- Læring hjemme
- Beslutninger
- Samarbeid på skolenivå
- Samarbeid på samfunnsnivå

I Sortlandsskolen skal vi møte foresatte med respekt og profesjonalitet, og vi skal være tydelig på å avklare hvilke forventninger vi har til foresatte og elevene. Foreldrene skal føle seg velkommen i møtet med skolen og oppleve anerkjennelse for sin rolle i sine barns læring. I Sortlandsskolen skal elevene bli møtet med respekt og forventninger som bærer preg av at skolen og hjemmet samarbeider. Barn har et behov for et balansert forhold mellom skole, fritid og hvile. Gjennom å ha et tett og likeverdig samarbeid skal elevene oppleve at skolen støtter foreldrene i sitt oppdrageransvar og at foreldrene støtter skolen i opplæringen. Sortlandsskolen skal legge godt til rette for foreldresamarbeid ved å avklare hvilke forventninger som stilles til begge parter og hva dette samarbeidet skal handle om.

Sortlandsskolen skal utvikle en plan for skole-hjem-samarbeidet.

For å utvikle samarbeid av høy kvalitet mellom skole og hjem skal vi utarbeide verktøy som synliggjøre og ivaretar både struktur og innhold. Det er naturlig at det er en arbeidsgruppe som får ansvar for å utarbeide disse. Arbeidsgruppens sammensetning skal ivareta de ulike nivåene som har betydning for samarbeidet skole-hjem samt sørge for at det gis rom for innspill underveis fra elever, lærere og foresatte.

Plan for skole-hjem samarbeid i Sortlandsskolen skal fortelle om hvilke rammeverk og rutiner vi har i skolen knyttet til samarbeidet mellom hjem og skole. Den skal også klargjøre hvilke oppgaver som ligger på hvilket ansvarsnivå og skal dekke tre nivåer av samarbeidet:

Kommunalt nivå: Sortlandsskolen skal ha et aktivt SKFU (Sortland kommunale foreldreutvalg) som har reell medvirkning på de valg som kommunen som samarbeidspartner gjør. Dette avgrenses ikke bare til kommunens oppgaver som skoleeier.

Skolenivå: Skolene skal ha en lik praksis på hvordan foreldrene medvirker i SU/samarbeidsutvalg, FAU/foreldrenes arbeidsutvalg og skolemiljøutvalg. Det skal utarbeide felles retningslinjer for dette. Erfaringer har vist oss at det er behov for å løfte frem en sterkere felles standard for hvordan den enkelte skole utøver sin plikt for å legge til rette for foreldremedvirkning gjennom rådsorganen.

Vi må sikre bedre kontinuitet, deltakelse og reell medvirkning. Opplæring av representanter, avklaring av sammensetning og roller. Avgrensing i ansvar for de ulike rådsorganene. Sortlandsskolen skal framstå som **en** skole.

Individnivå: Den enkelte elev og foresatte skal bli møtt av profesjonelle ansatte som opptrer med respekt og legge til rette for tillitsfull samhandling.

Plan for skole-hjem samarbeid skal avklare gjensidige forventninger mellom eleven, foreldre og skolen. Gjennom å avklare forventninger fra foreldre til eleven og skolen, fra skolen til eleven og foreldre blir det lettere å skape en gjensidig opplevelse av en positiv dialog og et positivt samarbeid.

Et godt samarbeid er også avgjørende for å kunne skape et godt læringsmiljø for alle våre elever. For å utvikle et godt lærings- og oppvekstmiljø vil vi legge vekt på følgende:

- Å utvikle ansvarsfølelse hos barna.
- Å holde orden.
- Å utvikle en inkluderende kultur.
- Å utvikle god oppførsel og sosiale ferdigheter.
- Å forhindre mobbing.
- Å vektlegge tidlig innsats i opplæringen.

Skolen er den profesjonelle part og skal ha en nøktern forståelse av hva som kan forventes av hjemmene. Det kan være nødvendig å justere og tilrettelegge samarbeidet i forhold til foresatte i ulik livssituasjon. Dette kan blant annet være foresatte med innvandrerbakgrunn og foresatte til barn med behov for spesiell tilrettelegging. Dialogen mellom skolen og hjemmet vil være viktig for å finne en balanse og fleksibilitet i forventningene og det praktiske samarbeidet.

Hjemmet kan forvente at skolen:

- Gir god opplæring og undervisning.
- Differensierer undervisningen.
- Holder høy standard på utstyr og materiell.
- Har gode rutiner for orden.
- Arbeider systematisk med sosial kompetanse.
- Legger til rette for fellesopplevelser i skolen.
- Oppøver selvstendighet og ansvar hos elevene.
- Gir regelmessig tilbakemelding til elev og foresatte.
- Organiserer og tilrettelegger skoledagen på beste måte.
- Arbeider for en positiv skoleutvikling.
- At skolen sikrer “gratisskoleprinsippet”.

Sortlandsskolen forventer at elevene:

- Respekterer og oppfører seg i tråd med skolens ordens- og trivselsregler.
- Er presise og møter forberedt til skoledagen.
- Viser arbeidsro og holder god orden.
- Viser god arbeidsinnsats.
- Viser god samhandling med voksne.
- Viser god samhandling med elever.
- Viser respekt for skolebygg, inventar og andres eiendeler.

Sortlandsskolen forventer at foreldrene:

- Bidrar til respekt og positivt omdømme av skolen.
- Hjelper eleven med skolearbeidet i den grad de har forutsetning for det.
- Bidrar til å gi sine barn gode arbeidsvaner knyttet til skolearbeid.
- Følger med på informasjon som skolen gir.
- Bidrar til god oppførsel hos eleven.
- Deltar aktivt og påtar seg oppgaver i skolens regi.
- Bidrar til en positiv skoleutvikling.
- Møter på utviklingssamtaler og foreldremøter.
- Tar kontakt med skolen når det er nødvendig.
- Gir skolen informasjon om eleven som er relevant for skolen i møtet med eleven

Plan for skole- hjem samarbeid i Sortlandsskolen må utvikles i sterk deltakelse og medvirkning fra foreldre, slik at dokumentet faktisk preger det som skjer i samarbeidet og samtidig vises i foreldrenes møte med skolen.

Sammen med overordnet ordensreglement for Sortlandsskolen og det øvrige kvalitetssystemet vil vi sørge for den struktur og det innhold vi trenger for å utvikle en høy kvalitet i vårt samarbeid med foresatte om å gi våre barn og unge et godt læringsmiljø og legge til rette for hver enkelt elevs utvikling og læring

5. Kvalitetssystem

5.1 Visjon for Sortlandsskolen

«Sortland kommune som skoleeier ivaretar sitt ansvar for kvalitetssikring og kvalitetsoppfølging på en slik måte at skolene drives i tråd med opplæringslovens paragrafer. Skoleeier har fokus på å skape en god arena for dialog og samhandling mellom sin administrasjon og sin politiske arena. Skoleeiers engasjement har fokus på økt brukerorientering, god samhandling, vurdering, utvikling og kunnskapsdeling i hele skoleorganisasjonen. Sortlandsskolen har en praksis som gjør at nasjonale og kommunale mål om å øke elevenes utbytte av opplæringen blir ivaretatt på en forsvarlig måte.»

Opplæringsloven setter krav til kvalitetssikring på følgende måte.

- Skoleeier skal ha *«et forsvarlig system for vurdering av om kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt»*. § 13-10
- Skoleeier skal ha *«et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra disse vurderingene og nasjonale kvalitetsvurderinger»*. § 13-10
- Skoleeier skal ha *«et system for å sikre nødvendig kompetanseutvikling i skolene.»* § 10-8
- Skoleeier skal *regelmessig vurdere organisering og gjennomføring av undervisningen*. Fra forskrift til opplæringsloven § 2-1

Gjennom regelmessig kvalitetsoppfølging av skolene og utvikling av gode lokale kvalitetssikringssystem skal elevene og deres foresatte sikres forsvarlig praktisering av lovverket.

I tillegg til opplæringsloven skal lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) bli ivaretatt. Dette har Voksenopplæringa et særskilt fokus på. Lovens formål utales i § 1:

«Formålet med denne loven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet».

Viktige paragrafer i opplæringsloven som må kvalitetssikres er:

- § 1-3 om tilpasset opplæring
- § 2-8 særskilt norskopplæring
- § 5-1 om spesialundervisning
- § 9a) om elevenes fysiske og psykososiale miljø (mobbing)
- § 11-14 om foreldrenes medvirkning og aktivitet

Sortlandsskolen har gjennom sine resultater vist at skolen har et potensiale til å sikre at hver elev får større muligheter til å realisere sine drømmer for utvikling og læring. Dette er en

realitet som vi må ta på alvor, tenke kritisk om og sørge for å legge til rette for at våre elever får et bedre læringsresultat.

Skoleeier har overordnet ansvar for å påse at opplæringsloven blir ivaretatt for våre elever. Skoleeiers ansvar og oppgave er:

- **Å gi skolene tilstrekkelig veiledning.** Derfor må skoleeier vite hva som er riktig å gjøre og gjennom veiledning sikre at skolene gjennomfører dette. Regelverket er omfattende og til dels komplisert og gjør at felles rutinebeskrivelser er nødvendig på flere områder i skolene.
- **Å føre tilsyn med praksis i skolene.** Ved å gjøre tilsyn får skoleeier innblikk i hva skolene faktisk gjør. Tilsynene vil avdekke eventuelle feil og mangler i skolens praksis slik at dette kan rettes opp.

Et godt kvalitetsarbeid tar utgangspunkt i kunnskap om egen virksomhet, målfastsettelse, løpende oppfølging, forbedring av praksis og nytenkning. Videre er det viktig å finne rutiner for kvalitetsarbeidet som ikke går på bekostning av skolens daglige arbeid med elevene. Det må velges en form som oppleves nyttig og blir en del av det daglige arbeidet både for skoleeier, skoleleder og ansatte.

Kvalitetsarbeid handler like mye om kultur som oppgaver og aktivitet. Enkeltindivider i organisasjonen er med og påvirker organisasjonens evne til å drive et godt kvalitetsutviklingsarbeid. Derfor er den interne skolevurdering nødvendig i sammenheng med den eksterne vurderingen.

Dialog og rapportering mellom de ulike nivåene i skoleorganisasjonen er viktig for å utvikle organisasjonen som helhet. Sortlandsskolen skal forankre kvalitetssystemet i hele organisasjonen, og gjennom veiledning og tilsyn bidra til en konstruktiv dialog mellom skoleeier og skoleledelse om skolens utfordringer og gi muligheter for videre utvikling.

Dette gjelder også nivået mellom lærer og skoleleder, ikke bare mellom skoleleder og oppvekstsjef som skoleeiers representant og mellom oppvekstsjef til skoleeier som politisk nivå.

Ledere på alle nivå må ha tilstrekkelig god nok kunnskap om sin egen organisasjon for å kunne ivareta sitt leder- og styringsansvar og for å øke kvalitetene i sin organisasjon som helhet. Dette skal vår kvalitetssikring, kvalitetsoppfølging og kvalitetsvurderingssystem ivareta. Lederavtalen vil også være et konkret virkemiddel i strategisk styring.

Kommunedelplanen har på bakgrunn av vår kunnskap om egen virksomhet valgt ut satsningsområdene elevenes læringsmiljø, tilpasset opplæring, digital kompetanse, hjem-skole samarbeid og kvalitetssikring. Slik vil skoleeiers oppfølging av skolene synliggjøre god praksis, utvikle denne og spre dette videre i organisasjon.

Foresatte er opptatt av at deres barn lærer, trives og utvikler seg. Kvalitetsarbeidet i skolen skal ivareta elevenes rett til medbestemmelse. Foreldre skal oppmuntres til, og gis mulighet til å være aktive i sine barns faglige utvikling og sosiale miljø og delta i skolens rådsorgan som foreldreråd og samarbeidsutvalg. Elevundersøkelser og foreldreundersøkelser er også med på å gi skolen verdifull informasjon om hvordan de oppfatter skolens kvalitet.

Skolen har flere eksterne samarbeidspartnere. Disse skal støtte skolen i arbeidet for å gi elevene den undervisning, opplæring og omsorg som de har krav på. Sortland kommune som skoleeier må også legge til rette for og følge opp samarbeidet med disse samt utvikle rutiner og samarbeidsformer som er hensiktsmessige for best mulig kvalitet.

For å gi elevene best mulig opplæring og undervisning er det avgjørende at skolen har den kompetansen som til enhver tid er nødvendig. Dette gjelder skoleledere, ansatte i skoleadministrasjon, lærere, pedagogiske medarbeidere og andre yrkesgrupper som miljøterapeuter eller vernepleiere som kan være nødvendig i skolen. Slik er også kompetanseutvikling en naturlig del av skoleeiers kvalitetssikring. Kommunens kompetansehevingsplan skal ivareta alle områdene i Sortland kommune, også oppvekst. Sortland kommune vil også øke sin kompetanse ved å samarbeide med blant annet Universitet og andre kompetansemiljøer.

5.2 Kjennetegn

Elever

- Deltar aktivt i vurdering av egen læring
- Opplever medvirkning i egen opplæringssituasjon
- Opplever medvirkning i utviklingen av skolemiljøet
- Opplever at skolen og hjemmet har god dialog
- Blir forberedt på nasjonale prøver, terminprøver og eksamen på en god måte
- Deltar til elevundersøkelsene
- Deltar i elevenes rådsorgan

Foresatte

- Opplever en skole som ivaretar deres barns læringsbehov
- Deltar på møter for oppfølging av sine barn
- Opplever skolen som profesjonell
- Deltar i skolens organ som FAU og samarbeidsutvalg.
- Opplever at skolen inviterer dem til medvirkning og samhandling
- Får nødvendig informasjon
- Deltar i foreldreundersøkelser

Lærere og andre ansatte

- Bruker Vurdering for læring i oppfølgingen av elevene.
- Vurderer og forbedrer egen praksis
- Deltar i lærerundersøkelsene
- Deltar i skolens egenvurdering og er aktivt med og forbedrer skolens praksis
- Har dialog og samhandling med kolleger, pedagogiske medarbeidere og skoleleder for forbedring av praksis og kvalitet i skolen
- Legger til rette for at elevene deltar i elevundersøkelsene
- Bidrar aktivt for å realisere Sortlandskolens satsningsområder
- Har relevant kompetanse

Skoleleder

- Sørger for at Sortlandskolens satsningsområder blir en del av egen skoles årsplan
- Rapporterer om skolens virksomhet og utvikling til skoleeier på valgte satsningsområder og andre områder
- Viser ansvar for og deltar i arbeid med å forbedre Sortlandsskolens kvalitet som helhet sammen med andre skoleledere
- Har fokus på vurdering for å forbedre skolens praksis og kvalitet
- Sørger for at det er god samhandling internt på skolen, mellom lærere, trinn og mellom lærere og pedagogiske medarbeidere i skolen.
- Sørger for å legge til rette for elevmedvirkning
- Sørger for å legge til rette for samhandling og medvirkning for foresatte
- Sørger for å ha gode rutiner for samhandling og samarbeid med andre faginstanser som PPD, BUP, barnevern og andre samarbeidsparter.

Skoleeier

- Har et kvalitetssikringssystem som ivaretar opplæringslovens krav om vurdering og oppfølging av resultatene i skolen
- Sørger for at nødvendige planer og rutiner er ivaretatt
- Gir skoleledere og skolene regelmessig oppfølging, slik at skolene endrer og utvikler seg i tråd med nasjonale føringer og lokale utviklingsmål
- Fører tilsyn med skolene
- Gir god veiledning til skoleledere
- Rapporterer til rådmann om skolens utvikling og kvalitet
- Har god dialog med politisk nivå, slik at besluttende myndighet har stor innsikt i skolen og kan treffe valg på bakgrunn av informasjon og dialog
- Sikrer kompetanseutvikling for skoleledere, lærere og pedagogiske medarbeidere.
- Sørger for å være faglig oppdatert og orientert for å øke sin egen kompetanse.

5.3 Forskning

Skoleledelsen, med rektor i spissen, kan ha stor positiv innvirkning på læringsmiljøet og elevenes læringsutbytte. Dette forutsetter utøvelse av godt lederskap. Det er skoleeiers ansvar, både formelt og reelt, å sørge for at skolen alltid har tilstrekkelig gode ledere.

Ledelse er å ta ansvar for at en oppnår gode resultater. En leder er også ansvarlig for at medarbeiderne har et godt og utviklende arbeidsmiljø, og at den virksomheten som lederen er ansvarlig for, også er rustet til å oppnå gode resultater i framtida. En rektor har derfor et samfunnsoppdrag i tillegg til å sørge for den daglige ledelsen av den enkelte skole.

Det har vist seg at det ofte er vanskeligere å lede kunnskapsorganisasjoner, blant annet fordi kunnskapsmedarbeidere gjerne er selvstendige og uavhengige, kraftfulle, kompetente og først og fremst faglige orienterte. Dette stiller store krav til ledelsen av en skole.

I tillegg er en leder i en offentlig virksomhet forpliktet til å oppnå resultater innenfor rammer som folkevalgte har vedtatt. Videre er det nødvendig at arbeidet utføres i samsvar med lov og regelverk og sentrale normer, verdier og prinsipper i vårt samfunn.

Det er i hovedsak på fem hovedområder en rektor blir møtt med krav og forventninger:

1. Elevenes læringsresultater og læringsmiljø.
2. Styring og administrasjon.
3. Samarbeid og organisasjonsbygging, veiledning av ansatte.
4. Utvikling og endring.
5. Lederrollen.

Dette beskriver en kompleks lederjobb som trenger et grundig og klart kvalitetssikringssystem rundt seg. På den måten kan dette systemet framstå som et verktøy for skolelederen i sitt arbeid med utvikling og endring.

En nyere undersøkelse, Miami-studien 2010 («Triangulating Principal Effectiveness» - Grissom and Loeb 2010), har vurdert hvordan rektors arbeidsinnsats påvirker skolens resultater, lærernes trivsel og foreldrenes vurdering av skolen. Denne undersøkelsen er spesielt interessant fordi den vurderer rektors kompetanse og prioriteringer av arbeidsoppgaver opp mot skolens resultater. Studien konkluderer med at det kun er skolelederens organisatoriske ferdigheter som påvirker skolens resultater i positiv retning på disse områdene. Med organisatoriske ferdigheter menes å lede skolens utvikling:

- Ved å skape visjoner, gi retning og kommunisere skolens budskap.
- Gjennom vurderinger, tilbakemeldinger og ved å betone vekten av høye standarder.
- Ved å være til stede for personalet, og ved å skape en konstruktiv holdning rundt elevenes læring.
- Gjennom organisering/styring av skolens personale og ved å motivere til å skape

framgang.

- Ved å skjerme personalets arbeidstid, sette sammen gode team, og rekruttere og utvikle rett kompetanse.
- Ved å ha fokus på et trygt skolemiljø, bruk av skolens lokaler og omgivelsene.
- Ved å bruke budsjett og ressurser målrettet.
- Gjennom nettverksarbeid med andre rektorer.

Funnene i Miami-undersøkelsen kan bidra til en bevisstgjøring om hva som er de viktigste oppgavene å prioritere for å styrke skoleledelsen og dermed øke skoleprestasjoner framover.

Med bakgrunn i skolelederens oppdrag og ansvar er det av stor betydning at skoleeier kan sørge for både tilsyn med skolene og veiledning i utviklingsarbeidet. Målsettingen må være å skape en kultur som setter læring og utvikling på dagsorden på alle nivåer i Sortlandskolen.

Gjennom ulike internasjonale undersøkelser og analyser av hva som er gode skolesystemer (PISA, OECD) trekkes det fram særskilt sju spesifikke kjennetegn på kvalitative gode systemer. Disse sju er:

1. Høyt fokus på utdanning og tilpasset opplæring.
2. Klare ambisiøse mål som er forankret blant de ulike aktørene i og utenfor skolen, samt standardiserte tester som nasjonale prøver for å kunne tilføre ressurser hvor de trengs mest.
3. Lærere har høy kompetanse, skolen er en attraktiv arbeidsplass og det er høy kvalitet på skoleledelsen.
4. Tydelige incentiver som motiverer til prestasjon og resultater.
5. Vellykkede skolesystemer prioriterer ressursene sine på en målrettet måte.
6. Vellykkede skolesystemer er lærende systemer som hele tiden er i utvikling og som er på jakt etter ny kunnskap for å videreutvikle kompetansen og resultatene sine.
7. Stor grad av kontinuitet i skolepolitikken og denne er godt forankret hos skolens ulike aktører.

På skolenivå kjennetegnes de samme skolesystemene av følgende:

- Disiplin og arbeidsro
- Forventninger fra foresatte
- God lærer-elev relasjon
- Åpenhet om skolens resultater
- Lokal frihet i forhold til bruk av pedagogiske virkemidler kombinert med standardiserte eksterne tester som nasjonale prøver og skriftlige avslutningseksamener

I arbeidet med å utvikle et godt kvalitetssikringssystem der det er fokus på tett og god dialog mellom politiske folkevalgte og kommunens administrasjon, mellom skoleeier og skolene, og der elevenes og foreldrenes opplevelse av skolen er en naturlig del av vurderingen, er det sentralt at Sortland kommune gjør vurderinger av andre kommuners system.

Sandnes kommune har gjort et godt arbeid med kvalitet og kvalitetssikring i Sandnes-skolen. I deres dokument beskrives hvordan kommunen tenker seg et kvalitetssystem. Dette systemet bygger på tre deler. Disse er:

1. Et årlig kvalitetssikringshjul
2. Regelmessig oppfølging av skolene utenom dette kvalitetshjulet.
3. Kontinuerlig kompetanseutvikling.

I kvalitetssikringshjulet som følger skoleåret er det beskrevet følgende aktivitet:

- Januar – Skolens egenvurdering.
- Februar/mars – Utviklingssamtaler – Ledersamtaler.
- Mars/april – Intern kontrakt.
- April – Resultatvurdering.
- Juni – Utviklingsplan for skolene.
- I perioden august til desember drives implementeringsarbeid i skolen med bakgrunn i Intern kontrakt.

Disse aktivitetene sikrer i stor grad muligheten til skoleeier å føre tilsyn med og veilede den enkelte skole og rektor, slik at både nasjonale og lokale målsettinger kan ivaretas. I tillegg sikrer aktivitetene at skolen selv gjør interne vurderinger i samarbeid med elever, foresatte og ansatte på en slik måte at en helhetlig vurdering ligger bak utviklingsvalg.

5.4 Status

Med bakgrunn i opplæringsloven er det en rekke viktige paragrafer som skal kvalitetssikres. Skoleeier er ansvarlig for at skolen har et forsvarlig system som skal sikre vurdering av om kravene i opplæringsloven og forskrifter til loven blir oppfylt. I tillegg skal skolen ha et forsvarlig system for å følge opp resultater fra disse vurderingene og nasjonale kvalitetsvurderinger (§ 13-10). Sortlandsskolen har ikke et slikt kvalitetssikringssystem med tilstrekkelig bredde og kvalitet.

Skolene i Sortland gjennomfører ulike undersøkelser, knyttet til elever, foreldre og medarbeidere. Skolene mottar også resultater gjennom nasjonale prøver, kartleggingsprøver og har årlig karakterer i standpunkt i fag og eksamener. Sortlandsskolen har ikke et tilstrekkelig kvalitetsoppfølgingssystem.

Til tross for disse manglene har Sortlandsskolen hatt god framgang på mange av måleparameterne som gjelder for skolen. Det er registrert positiv utvikling på omtrent 80 % av områdene fra 2011 til 2012. Det er framgang også fra 2012 til 2013. Dette er svært gledelig og er med på å motivere til økt innsats, både for skoleeier og skolene.

Sortlandsskolen har deltatt i Utdanningsdirektoratets satsing på Veilederkorps siden høsten 2013. Skolene som har vært og deltar i denne satsningen er Sortland ungdomsskole, Sortland barneskole og Sigerfjord skole. Dette er en satsing der skoleeier og skolene følges tett opp av erfarne skoleledere og lærere fra en nasjonal gruppe veiledere.

Skolene og skoleeier gjennomfører analyser som skoleeieranalyse, organisasjonsanalyse og ståstedsanalyse. Disse verktøyene ligger på Udir.no. Når analysene er gjennomført og vurdert samarbeider skoleeier, skolene og veilederne om utvikling av sårbare områder som framkommer i vurderingsarbeidet. Denne typen ekstern skolevurdering skal hjelpe Sortlandsskolen i sitt utviklingsarbeid og Sortlandsskolen som helhet vil nyttiggjøre seg de erfaringer som de involverte skolene gjør. Det vil i tillegg være et forsterket og godt grunnlag for implementeringen av Kommunedelplan for «Kvalitet i skolen». I tillegg vil denne innsikten hjelpe Sortland kommune som skoleeier i å klargjøre arbeidet med kvalitative skolesystem.

Sortland kommune har fra oktober 2013 deltatt sammen med 30 andre kommuner på «Gode skoleeiere for Nord-Norge», Utviklings- og kompetanseprogram i skoleeierskap for kommunene i Nordland, Troms og Finnmark. Dette har vært i regi av KS Nord-Norge i samarbeid med universitetene i Troms og Nordland og fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark. Hovedmålet ved satsingen er: *«Programmet skal direkte bidra til en reell praksisforbedring*

av eget skoleeierskap, og indirekte øke kapasiteten til å utvikle skoler med høye faglige, kulturelle og sosiale kvaliteter».

Utviklings- og kompetanseprogrammet strekker seg over to år og fra Sortland kommune deltar Kommunalsjef oppvekst, samt to folkevalgte fra Kommunestyret i Sortland. Dette vil gi et viktig kompetansebidrag både til politisk nivå og til administrativ ledelse i Sortlandsskolen. Å ha et felles fokus på hvordan et skoleeierskap kan utvikles er et viktig bidrag til Sortlandsskolen.

Sortlandsskolen vil få samme utfordring som mange kommuner i forhold til en økende andel eldre lærere. Dette gir oss en utfordring i forhold til rekruttering av nye lærere.

Gjennom anskaffelsen av Visma lønn- og personalsystem har Sortland kommune investert i en kompetanseregistreringsmodul, som vil bli satt i drift høsten 2013. Denne modulen vil bli et viktig bidrag til Sortlandsskolens registrering av kompetanse hos ansatte i skolen. Når registreringen er gjennomkjørt vil det bli tydelig i langt større grad hvilken kompetanse Sortlandsskolen innehar. På den måten kan skolene og skoleeier i fellesskap gjøre kvalifiserte vurderinger av hvilken kompetanse som skal bygges opp og hvordan skolene og skoleeier kan nyttiggjøre seg den kompetansen som allerede er til stede i Sortlandsskolen.

Sortland kommune har i tillegg satt i verk et arbeid knyttet til Strategisk Kompetansestyring for hele kommunen. Her samarbeider Sortland med de andre kommunene i regionen i prosjektet «Saman om ein betre kommune». Dette arbeidet er helt i tråd med Sortlandsskolens behov for langsiktig og målrettet kompetanseplanlegging.

5.5. Mål

Sortland kommune skal ha et kvalitetssystem som ivaretar alle ledd i skoleorganisasjonen. Systemet skal tydeliggjøre ansvarsnivå, gjensidig samarbeidsplikt, innhold og gjensidige forventninger mellom alle ledd og gi grunnlag for bedre samhandling, kvalitetsutvikling og styring.

Sortland kommune skal ha et kvalitetsvurderingssystem som sørger for at den interne skolevurderingen og den eksterne vurderingen utfyller hverandre og gir grunnlag for utvikling og økt kvalitet. Ekstern vurdering er blant annet det som kommer frem i elevundersøkelser, nasjonale prøver, andre kartlegginger og ståstedsanalyser. For å sikre god forankring i utvikling og implementering av kvalitetssystemene vil etablering av arbeidsgruppe bestående av aktuelle aktører være viktig. Aktuelle aktører vil være Sortland kommunes personalavdeling, oppvekstsjef, representanter for Oppvekst, arbeidstakerorganisasjonene og SKFU. I tillegg bør det vurderes å innhente ekstern kompetanse for å ivareta distansen til saksfeltet.

Arbeidsgruppen skal ha fokus på helheten i systemet, men utrede særskilte tema som:

- Intern skolevurdering – skolens kultur for vurdering av egen praksis
- Rapporteringsform og innhold mellom skoleleder og kommunalsjef oppvekst som skoleeiers administrative representant
- Rapporteringsform og innhold mellom oppvekst sjef og skoleeiers politiske nivå

Arbeidsgruppens mandat må ta utgangspunkt i Sortlandsskolens målsettinger og behov vedrørende ivaretagelse av opplæringsloven med forskrifter, og god praksis i skoleutvikling. Gjennom vurdering og oppfølging skal dermed skolene i større grad få veiledning og tilsyn fra skoleeier, slik at skolene står bedre rustet til å møte framtidige utfordringer og målsettinger.

Sortland kommunes HR- avdeling (Human Resource) vil ha ansvar for å utrede og vurdere konsekvens av åremål for rektorstillinger. Arbeidet med å kvalitetssikre skoleleders rolle vil være en del av Sortland kommunes lønnspolitiske plan som vil få sine egen politiske forankring. Lederavtalen skal bestå av en felles avtale for alle enhetsledere og en fagspesifikk del som sier noe om området lederskapet skal utøves på.

Sortland kommune skal øke Sortlandskolenes kompetanse innen satsningsområdene ved god kartlegging og strategisk kompetanseheving. Dette er en del av Sortland kommunes kompetansehevingsplan som skal ivareta hele kommunens ansvarsfelt, også oppvekst. Kommunalsjef for oppvekst har en sentral rolle i dette arbeidet for å ivareta Sortlandsskolens behov og utvikling i forhold til kvalitetsplanens satsningsområder. Sortland kommune skal arbeide aktivt med å sikre rekruttering til Sortlandsskolen. Dette skal fremkomme frem i Sortland kommunes strategiske kompetansehevingsplan.

Sortland kommune skal søke kompetanseheving ved å benytte seg av tilbud fra andre fagmiljø. Ulike kompetansemiljø som Universitet, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet er aktive for å støtte utviklingen i skolene. Deltakelse i disse er verdifulle bidrag til vår egen kvalitetsutvikling på en rekke felt.

Sortland kommune deltar på skoleeierprogrammet «Gode skoleeiere for Nord-Norge. Dette er et kompetanseprogram for skoleeierskap i kommunene i Nordland, Troms og Finnmark. KS Nord-Norge samarbeider med Universitetene i Tromsø, Nordland og Fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark. Deltakelsen i dette programmet gir konkret og verdifull støtte og til nettopp det arbeidet vi er gjør i Sortlandskolen. Kommunalsjef for oppvekst, 1 pedagogisk konsulent og 2 politikere deltar i programmet.

For å oppnå en sterkere kvalitet i oppfølging og veiledning av skoleledere må skoleeier sørge for at den nødvendige kompetansen som kreves for styring og utvikling er god. Sortland kommune har ansatt to pedagogiske konsulenter i oppvekstsjefens stab og for å sørge for at disse får videreutdanning i veiledning. Bedre kompetanse på dette feltet vil gi skoleeier en større grad av kvalitet i sin utviklings- og styringsevne.

Sortland kommune benytter seg av veilederkorpset som er et tilbud fra Utdanningsdirektoratet. Veilederkorpset gir veiledning til skoleeier om kvalitetsutvikling på det skolefaglige området, og til skolens ledelse om kvalitetsutvikling på den enkelte skole. Sortland barneskole og Sortland ungdomsskole og Sigerfjord skole fått benytte seg av dette programmet. I tillegg har Sortland barneskole og Sortland ungdomsskole hatt ekstern skolevurdering skoleåret 13/14, dette programmet vil Sigerfjord skole få del i skoleåret 14/15.

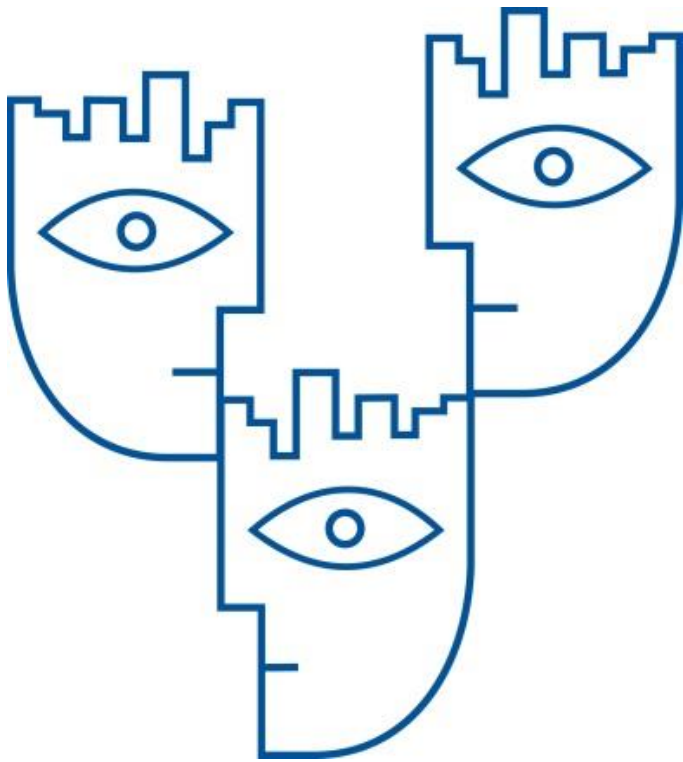
Med bakgrunn i den status som er beskrevet er det viktig at Sortlandsskolen får etablert et bedre kvalitetssikrings-, kvalitetsoppfølgings-, og kvalitetsvurderingssystem. Det er elevenes læringsmiljø og elevenes læringsutbytte som skal være hovedfokus i alt arbeid som gjøres på alle nivå i Sortlandskolen.

Et helhetlig og langsiktig arbeid med kvalitet vil styrke vår identitet som VI-skole i Sortland Kommune. Foreldrene vil oppleve en skole som i større grad vil være åpen for reell medvirkning og påvirkning, og kommunikasjon mellom alle aktører internt og ekstern vil bedres.

På den måten vil Sortland kommune som skoleeier sikre at vi legger enda bedre til rette for at elevenes drømmer og utviklingspotensial blir ivaretatt.

Sortland kommune
Oppvekst

Sortland kommune
Oppvekst

Sortland kommune
Oppvekst